

SLOVENCEN SKI

vestnik

Letnik XXVI.

Celovec, petek, 14. maj 1971

Štev. 19 [1504]

JUBILEJNI ZBOR ZVEZE KOROŠKIH PARTIZANOV:

ZVESTI TRADICIJAM PROTIFAŠISTIČNEGA BOJA

smo aktivno vključeni v borbo za pravice koroških Slovencev

Na dan obletnice zmage nad nacifašizmom, ob 30-letnici ustanovitve Osvobodilne fronte slovenskega naroda in v letu, ki so ga Združeni narodi proglasili za „mednarodno leto boja proti rasni in narodnostni diskriminaciji“, je imela Zveza koroških partizanov minulo nedeljo svoj občni zbor, na katerem je proslavila tudi svoj srebrni jubilej — 25-letnico obstoja. Svečanosti je dajala primeren pečat tudi okrašena dvorana v celovski delavski zbornici: pročelje je krasila velika srebrna številka 25 v zlatem latorjevem vencu, poleg pa sta viseli sliki obeh koroških narodnih herojev Franca Pasterka-Lenarča in Matije Verdnika-Tomaža.

Jubilejnega občnega zbora so se udeležili bivši partizanski borci in sodelavci protifašističnega gibanja iz vseh predelov južne Koroške, pridružili pa so se jim tudi številni predstavniki sorodnih organizacij iz ostale Avstrije ter iz Italije in Jugoslavije. Posebno številno so bili zastopani nekdanji člani partizanskih edinic, ki so se borili na Koroškem, da oživijo spomin na skupni boj, na skupno trpljenje, ter manifestirajo zvestobo tradicijam protifašističnega boja, ki jih je združeval med zadnjo vojno, ko so se narodi Evrope junaško borili za svobodo in mir, za pravične odnose med ljudmi in za bratsko sožitje med narodi.

Na te svetle tradicije in na skupni boj so spomnili tudi predstavniki

venije Janko Rudolf, predsednik deželnega vodstva avstrijskih protifašističnih borcev in žrtev fašizma (KZ-Verband) Josef Nischelwitzer, predstavnik pokrajinskega odbora združenja partizanov Italije iz Trsta Vladimir Kenda, predsednik odbora koroških partizanov pri ZZB v Ljubljani inž. Pavle Zaucer-Matjaž ter zastopnik borčevske organizacije za Gorenjsko Vinko Kepic iz Kranja.

Vsi so naglasili, da je tudi danes treba združiti vse sile in se skupno bojevati proti poskusom oživljanja nacistične miselnosti, proti slehernemu zatiranju in zapostavljanju ljudi ali narodov, za take odnose v svetu in med državami, da bo človek človeku res sosed in dober mejaš. Zastopniki avstrijskih organizacij so spomnili na mnoge paralele in skupno usodo med bojem proti nemškemu fašizmu ter zagotovili slovenskim protifašističnim borcem vso solidarnost tudi v bodoče. Predstavniki iz Slovenije oz. Jugoslavije so poudarili skrb matičnega naroda in države za usodo svojih rojakov v zamejstvu, ki se morajo še vedno bojevati za priznanje osnovnih demokratičnih svoboščin. V tem boju bo matični narod tudi še naprej nudil zamejskim Slovincem vso podporo, kajti pošteno reševanje narodnostnih vprašanj krepi tudi demokratični razvoj v Avstriji in prispeva k utrjevanju dobroso-

sedskih odnosov. Tržaški zastopnik pa je posebej naglasil sorodnost boja Slovencev v Avstriji in Italiji proti silam fašizma in šovinizma, boja za narodno enakopravnost ter vsestranski razvoj.

Podobne misli kot v pozdravnih govorih so bile izražene tudi v pismih, ki so jih občnemu zboru poslali posamezniki in predstavniki raznih organizacij.

Slavnostni govor na občnem zboru je imel predsednik ZKP Karel Prušnik-Gašper, ki je spomnil na leta partizanskega boja, orisal nastanek, razvoj in delo zveze koroških partizanov ter poudaril, da so bivši partizani tudi danes zvesti tradicijam protifašističnega boja aktivno vključeni v borbo za pravice koroških Slovencev. (Njegova izvajanja objavljamo na 2. strani današnje številke — op. ured.).

Občni zbor je izvolil nov odbor Zveze koroških partizanov s predsednikom Karlom Prušnikom-Gašperjem na čelu, sprejel pa je tudi posebno resolucijo, ki jo je naslovil na zveznega prezidenta Jonasa, v prepisu pa poslal tudi zveznemu kanclerju dr. Kreiskemu. V resoluciji, katere besedilo objavljamo na posebni strani, bivši partizani opozarjajo na množične se pojave neonacizma in šovinizma, prav tako pa tudi na neizpolnjene obveznosti Avstrije do drugonarodnih skupnosti in poudarjajo, da uresničevanje pravic teh skupnosti pomeni preskusni kamen dosežene slopnje demokracije.

Z zagotovilom, da bo novi odbor nadaljeval revolucionarno delo borčevske organizacije in se še bolj odločno zavzemal za pravice koroških Slovencev, je bil zaključen jubilejni občni zbor Zveze koroških partizanov.

TUDI MI SMO PROTI DIKTATU V MANJŠINSKIH VPRAŠANJH

Na občnem zboru ZKP je spregovoril tudi predsednik Zveze slovenskih organizacij dr. Franci Zwitter ter zavzel stališče k raznim aktualnim vprašanjem, tako tudi k izjavam o manjšinskem vprašanju, ki jih je podal deželni glavar Sima na sobotnem kongresu koroške SPO.

Če se je predsednik koroške SPO Sima — je ugotovil dr. Zwitter — izjasnil za širokogrudno reševanje manjšinskih vprašanj, potem to pripravljeno na širokogrudno reševanje pozdravljamo. Toda naj končno jasno povedo, kako si jo predstavljajo. Koroški Slovenci smo že neštetokrat točno izpovedali, kako si zamišljamo izvedbo člena 7; zdaj pa vedno samo slišimo, da so te naše zahteve preširoke. Končno naj tudi nasprotna stran pove, kako si zamišlja rešitev, kje so meje te rešitve.

Slišali smo tudi, da so naše zahteve po dvojezičnih napisih na ozemlju, za katero velja dvojezično šolstvo, nesprejemljive. Potem naj pristojni začnejo tozadevno obveznost iz državne pogodbe izpolnjevati vsaj tam, kjer mislijo, da je to „sprejemljivo“ in potem bomo videli, kako si na Koroškem predstavljajo širokogrudno reševanje manjšinskih vprašanj.

Predsednik SPO se je izrekel proti diktatu. Tudi mi smo proti diktatu, je poudaril dr. Zwitter, saj še nikdar ni diktirala manjšina; prav tako pa tudi nečemo, da bi večina diktirala, kako manjšina naj živi. Glede tako imenovane koroške tradicije smo mnenja, da mora iz koroške miselnosti končno izginiti mitologija čudno pojmovane domovinske zvestobe. Z deželnim glavarjem pa smo tudi istega mnenja, da mora miniti čas „Ahnenpassa“. Ta je iz dobe, ko smo koroški Slovenci dokazali, da se znamo boriti in da hočemo ostati lastniki zemlje, ki smo jo podedovali od naših prednikov. Potem je predsednik ZSO spregovoril o ljudskem šte-

tju in poudaril, da kakršnikoli rezultati ljudskega štetja ne morejo biti podlaga za reševanje narodnostnih vprašanj. Dejal je, da bomo na vprašanje po občevalnem jeziku resnici na ljubo morali zapisati oba deželna jezika, kajti koroški Slovenci smo na žalost obsojeni na dvojezičnost, kar je po eni strani samo znak, da še nismo enakopravni, po drugi strani pa je to dokaz naše pripravljenosti, da hočemo mir v deželi. Vendar pa ta pripravljenost ne sme biti enostranska, marveč jo mora pokazati tudi druga stran.

Ob koncu je predsednik ZSO omenil še protislovensko delovanje nemških šovinistov in nedvoumno poudaril, da partner za nas ne more biti Heimatdienst, marveč samo vlada, ki je prevzela obveznosti v državni pogodbi. Le-te naj izpolni vsaj tam, kjer misli, da so kraji nesporni. Če pa se bo izkazalo, da je vse sporno in je torej potreben boj, potem bomo koroški Slovenci prisiljeni, da sežemo po ostrejših oblikah boja. Da se znamo za naše pravice boriti, smo že dokazali in tudi danes se zavedamo, da smo sami nosilci borbe in sami nosilci naših pravic.

„Smo za mirno sožitje, toda ta mir ne sme biti pokopališki mir. Vsem, ki imajo na ustih lepe besede o mirnem sožitju, moramo jasno povedati, da bo mir tedaj, ko bosta oba naroda enakopravna, ne pa ko eden komandira, drugi pa mora molčati. Koroški Slovenci smo ponovno tudi povedali, da hočemo biti most med sosednima narodoma. Vendar vloga tega mostu očitno ni bila pravilno razumljena, kajti nečemo, da bi bili podlaga, po kateri bi drugi hodili in nas pohodili. Za nas same pa velja, da moramo ohraniti živo tradicijo junaškega protifašističnega boja in jo posredovati tistim, ki bodo nadaljevali boj za naše pravice.“

Opozorilo ob obletnici

podpisa avstrijske državne pogodbe

Pozdrave občnemu zboru Zveze koroških partizanov je izrekel tudi predsednik Slovenske mladine Marjan Sturm. Poudaril je, da boj, ki so ga med vojno vodili partizani, še ni končan, kajti mladina vidi v akcijah, ki se zdaj pojavljajo na južnem Koroškem, nadaljevanje tega boja.

Hkrati je predsednik naše mladinske organizacije seznanil občni zbor z vsebino pisma, ki sta ga Slovenska mladina in Kladivo naslovila na vodji ameriške in sovjetske delegacije pri dunajski konferenci SALT. Člani obeh delegacij so bili ravno ob koncu minulega tedna na uradnem obisku na Koroškem in to priložnost so predstavniki mladine izkoristili. Ker jim niso dovolili, da bi pismo predali osebno vodjem obeh delegacij, so ga izročili pri vratarju hotela, v katerem so stanovali člani delegacij. Prepise pisma so poslali ameriškemu in sovjetskemu veleposlanstvu na Dunaju, z vsebino pa so seznanili tudi koroški tisk.

V pismu, katerega besedilo v celoti objavljamo na 7. strani današnje številke, opozarjajo ameriško in sovjetsko vlado na neizpolnjena določila člena 7 in s tem na nezadovoljivi položaj slovenske narodnostne skupnosti na Koroškem. Poudarjajo, da bi bilo tudi v interesu Amerike in Sovjetske zveze, ki sta soprodpisnici avstrijske državne pogodbe, da bi od Avstrije zahtevali korektnost v izpolnjevanju mednarodnih obveznosti, s čimer bi bile slovenski manjšini v Avstriji zagotovljene osnovne človekove pravice.

SARAJEVSKI KONGRES SAMOUPRAVLJAVCEV

važna prelomnica v razvoju samoupravne družbe

Več kot 4000 delegatov-samoupravljalcev se je pretekli teden zbralo v dvorani „Škenderije“ v Sarajevu na 2. jugoslovanskem kongresu samoupravljalcev. Kongres, na katerega so prispeli tudi delegacije iz 44 držav iz vseh delov sveta, se je začel v sredo 5. maja in je trajal do sobote 8. maja.

Na začetku kongresa je skupina osmih delavcev v imenu vseh samoupravljalcev Jugoslavije izročila predsedniku Titu listino v znak priznanja za njegove zasluge v razvoju samoupravljanja. V govoru, ki ga je imel Tito ob tej priložnosti, je med drugim orisal naloge kongresa. „Na njem moramo zaokrožiti izkušnje preteklih dveh desetletij, da ugotovimo pomembne rezultate, ki smo jih dosegli, ter se

soočimo s pomanjkljivostmi, ki so se pojavljale in občasno povzročale stagnacijo v razvoju samoupravljanja.“ Za Titom je spregovoril Edvard Kardelj, ki je pripravil za kongres izčrpen referat o ekonomskih in političnih odnosih v samoupravni družbi.

Kongres se je nadaljeval v četrtek in petek zasedanji štirih komisij: prva komisija je razpravljala o nadaljnji graditvi, razvoju in povečanju učinkovitosti samoupravljanja, druga o okrepljeni reprodukciji in integraciji na samoupravnih osnovah, tretja o razvoju samoupravne družbe in življenjskem standardu delovnih ljudi, četrta pa o okrepljeni vlogi samoupravljalcev pri razvoju samoupravnega družbenega sistema.

Na začetku zadnjega dne so poročali o delu štirih komisij. Nato je plenarna skupščina sprejela vseh 27 resolucij, ki so jih komisije predložile. Delegati so poleg tega tudi odobrili predlog odloka o pripravi in izdaji kodeksa samoupravljalcev. Prva komisija je tudi pripravila predlog, naj Tito ostane dosmrtno predsednik SFRJ in predsedstva republike. Poleg tega so še sprejeli resolucijo velikega političnega in socialnega pomena, ki pravi med drugim, da se naj sprejmejo predloženi amandmaji o spremembi ustave in da dobi njihovo bistvo praktičen izraz v uresničevanju samoupravnih družbenih odnosov.

Po poročilu predstavnikov komisij je spregovoril predsednik Tito, ki se je v svojem govoru dotaknil vseh perečih vprašanj jugoslovanske družbe. Bolj odkrito kot 1. maja v Labinu je spregovoril tudi o zadnji seji predsedstva ZKJ, na kateri je bilo sklenjeno, da se iz Zveze komunistov Jugoslavije odstranijo vsi tisti, ki se bore proti samoupravnemu sistemu, če potrebno tudi z administrativnimi sredstvi. Tito je poudaril tudi potrebo reorganizacije Zveze komunistov in napovedal, da bo v kratkem sklicana seja predsedstva, na kateri bodo proučili vprašanja te reorganizacije.

Diskriminacije pri ljudskem štetju

Izvedba letošnjega ljudskega štetja v Avstriji je spet enkrat čisto jasno pokazala, da so avtohtone, ustavno in mednarodno priznane ter zaščitene narodnostne skupine v naši državi v resnici izpostavljene najrazličnejšim

DISKRIMINACIJAM

in to celo z uradne strani. Na tem dejstvu tudi slepomišenje oblasti — od občinskih mimo okrajnih do deželnih — ničesar ne spremeni, marveč njihovo skrivanje za zaviti paragrafi potrjuje le eno: da poznajo enakopravnost samo v besedah, v dejanjih pa podpirajo

DISKRIMINACIJE!

ki raznih organizacij, ki so občnemu zboru izrekli svoj pozdrav: Predsednik koroške zveze socialističnih borcev za svobodo bivši deželni glavar Ferdinand Wedenig, predstavnik dokumentacijskega arhiva avstrijskega odporiškega gibanja na Dunaju dr. Herbert Exenberger, podpredsednik glavnega odbora zveze združenih borcev Jugoslavije Elisije Popovski iz Beograda, predsednik republiškega odbora zveze združenih borcev Slo-

Svetli vzori protifašističnega boja

naj ostanejo naše vodilo in napotilo za življenje

Iz govora predsednika Karla Prušnika-Gašperja na občnem zboru ZKP

V svojem slavnostnem govoru na jubilejnim občnem zboru Zveze koroških partizanov je predsednik Karel Prušnik-Gašper uvodoma opozoril, da se občni zbor odvija v znamenju zgodovinskih dogodkov in obletnic: Zveza koroških partizanov obhaja letos svoj srebrni jubilej — 25. obletnico ustanovitve. Občni zbor je na dan 9. maja ko je pred 26 leti zavladal v Evropi mir, ko so se zaslužni narodi v Evropi otrsli Hitlerjevega suženjstva, ko je avstrijsko ljudstvo, ki je kot prvo zgubilo svojo državno samostojnost, spet zadihalo svobodno, ko so jugoslovanski narodi z lastnimi silami osvobodili svojo domovino in ko so slovenski partizani kot zavezniški vojaki slavili zmago nad nacistično Nemčijo. Občni zbor je v jubilejnim letu OF, kajti pred 30 leti — 27. aprila 1941 — je bila ustanovljena Osvobodilna fronta slovenskega naroda, ki si je v svojem programu zadala jasen cilj — voditi oboroženo vstajo vseh Slovencev brez razlike stanu in svetovnega nazora, ne gledena to, v kateri državi se nahajajo; na ustanovnem sestanku OF je bilo sklenjeno, da bo oboroženi boj proti zavojevalcem trajal do zmagovitega konca, to se je zgodilo, ker je OF znala prebuditi vse sile naroda, ker je znala v najširših ljudskih množicah zbuditi zaupanje v lastne sile in prebuditi v njih ljubezen do svoje zemlje in svoje kulture. Pod vodstvom OF se je slovenski narod odločno in ogorčeno boril, prvič v zgodovini za svoje lastne, domače interese, za svojo socialno in narodno osvoboditev. In končno je občni zbor v letu, ki so ga Združeni narodi proglasili za „leto boja proti rasni in narodnostni diskriminaciji“. Načela Združenih narodov obvezujejo vse članice, torej tudi Avstrijo, da odpravijo vse, kar nasprotuje osnovnim načelom deklaracije o človekovih pravicah, da odpravijo sleherni diskriminacijo proti človeku in proti narodu.“

Obljuba morajo slediti dejanja

„Koroški Slovenci,“ je naglasil predsednik Prušnik, „posebno pa nekdanji partizani kot avstrijski državljani upravičeno pričakujemo in zahtevamo, da Avstrija vsaj v letu boja proti rasni in narodnostni diskriminaciji izpolni svoje mednarodne obveze iz člena 7 državne pogodbe in zagotovi koroškim Slovincem normalne pogoje za lastno narodno življenje in s tem enakopraven položaj z večinskimi narodi. Predvolilni obljubi zveznega predsednika Jonasa, ki je bil izvoljen tudi z našimi glasovi — da namreč, jezikovna manjšina za našo republiko Avstrijo ni obremenjena, ampak dobrodošla priljubljenost, da pokažemo demokratično strpnost — naj sledijo primerni ukrepi; obljuba in izjavam morajo slediti dejanja.“

Z zadovoljstvom je pozdravil navzočnost zastopnikov protifašističnih organizacij z Dunaja, iz Gradca, Celovca, Trsta, Ljubljane in Beograda ter naglasil: Kakor nas je nekdanj združevala skupna borba in nam je bilo usojeno skupno trpljenje, tako naj nas tudi danes navdihuje in združuje skupno delo za mir, za sodelovanje med svobodoljubnimi narodi in demokratičnimi državami ter skupen boj proti vsem ostankom nacizma in fašizma. Svetli vzori protifašističnega oboroženega boja naj ostanejo naše skupno vodilo in trajno napotilo za bodoče življenje. S skupnimi napori si prizadevajmo, da bodo ta izročila postala last naših mladih generacij.

„Koroški partizani in tisti, ki so sodelovali in doprinašali žrtve v boju proti Hitlerjevemu režimu in njegovi nečloveški politiki, smo se vsa povojna leta zavedali, da bi pomenilo na zasluženih lovcih ne pomenilo nič drugega kot nevarnost, da se utegnejo povrniti časi, ko so izseljevali, obglavljali in streljali, ko je nacistična policija pobijala celo nedolžne otroke in onemogle starce, kot se je to zgodilo na primer pri Hojniku v Lepeni, pri Karlutu v Svinjski planini in pri Peršmanu v Podpeci. Zavedali smo se, da bi pomenilo biti danes neorganiziran in neaktiven nič drugega kot pustiti zločinski nacistični ideologiji na Koroškem prosto pot razvoja, ko vemo, da plevel in trnje bolje in hitreje uspeva kot plemeniti sadovi. Zato je Zveza koroških partizanov, zavedajoč se svoje zgodovinske dolžnosti, v vseh letih svojega obstoja budno spremljala potek dogajanja na Koroškem in z velikimi napori utrjevala enotnost protifašističnih borcev in njihovih organizacij. Zavedamo se, da samo idejno enotni, naslanjajoč se najtesneje na zgodovino in tradicijo protifašističnega boja, lahko učinkovito posežemo v proces dogajanja na Koroškem.“

Tovariš Gašper je potem ugotovil, da za Zvezo koroških partizanov ni bilo vedno lahko; napadali so jo z leve in z desne — ne le domači nacisti in šovinisti skupaj s tistimi, ki so po razsulu nacističnega rajha našli na Koroškem novo domovino, marveč so jo napadali in rušili enotnost protifašističnih sil tudi tisti, od katerih bi to najmanj pričakovali. Pri tem je spomnil na inform-birojevske kampanje in dejal, da je takratna stalinistična politika načela tudi enotnost protifašističnih borcev na Koroškem, vendar je ni zrušila; pač pa je občutno prizadela

delavsko gibanje v Avstriji in so posledice vidne še danes.

„Zavedeni in zmedeni so takrat tudi nekateri avstrijski soborci — protifašisti začeli gledati koroške partizane in z njimi vse koroške Slovence kot ‚irendentiste‘. Toda če smo želeli priključitev k Titovi Jugoslaviji, potem je bila naša zahteva naravna in — kakor kaže razvoj — tudi upravičena. Kajti danes, 26 let po vzpostavitvi miru in 16 let po podpisu državne pogodbe, še vedno nimamo najosnovnejših narodnih svobod. Zakaj nam ne dajo dvojezičnih napisov!

Pisatelj Tone Svetina

pozdravlja občni zbor ZKP

Med tistimi, ki so na občnem zboru Zveze koroških partizanov poslali pismene pozdrave, je bil tudi pisatelj „Ukane“ Tone Svetina.

V svojem pismu je sporočil, da se zaradi nepokretnosti tik po operaciji zbora ne more udeležiti. Potem je pisal:

Vsem vam koroškim partizanom želim ob vašem jubilejnim zboru, da bi še v naprej uspešno delovali za obstanek slovenskega naroda na njegovih skrajnih zgodovinskih mejah. Da bi bili steber odpora nasilju in most dobre volje, sodelovanja med narodi Evrope. Da bi z nadaljevanjem svojega boja dosegli mir in blagostanje za vse, kot si ga vsi želimo in za kar smo skupno prelivali kri med vojno.

Tovariški in borbeni pozdravi
Tone Svetina

Komu bi škodovalo, če bi imeli na južnem Koroškem dvojezične napise in kažipotel Noben avstrijski državljan ne bi bil prikrajšan ne v narodnem, ne v kulturnem ali socialnem pogledu, niti za zrno soli, niti za drobtinico kruha, če bi avstrijska vlada izpolnila pravice koroškim Slovincem, ki so jim zajamčene v členu 7 državne pogodbe!

Govornik je potem menil, zakaj avstrijske oblasti tako pozorno upoštevajo zahteve

Ogorčeni in zaskrbljeni smo ob pojavih novega šovinizma

„Koroški partizani kot najvidnejši protifašistični borci smo ogorčeni in zaskrbljeni ob teh pojavih novega šovinizma. Ogorčeni smo, ker je plačilo za našo v oboroženem boju proti najhujšemu sovražniku avstrijske suverenosti prelito kri negiranje obveznosti, ki jih ima avstrijska država napram koroškim Slovincem. Odločno zahtevamo, da se prepove dejavnost, ki je v nasprotju z mednarodnimi obveznostmi in demokratičnimi načeli, da se prepove delo Heimatdiensta, ki je v nasprotju s 5. točko člena 7 državne pogodbe, ki predpisuje, da se mora prepovedati dejavnost organizacij, ki merijo na to, da odvzamejo hrvatskemu ali slovenskemu prebivalstvu njegov značaj in pravice kot manjšine.“

Vsa povojna dejavnost Heimatdiensta — je poudaril govornik — je le nadaljevanje šovinistične dejavnosti Heimatbunda med

Heimatdiensta, v katerem so zastopani in ki ga vodijo nekdanji odličnjaki Hitlerjevega političnega in vojaškega aparata, ki je uničil Avstrijo? Zakaj jih poslušajo in upoštevajo, zakaj jim nasedajo celo vidni socialisti in na tako šovinističen način proslavljajo 50-letnico plebiscita? Zakaj nasedajo ljudem, ki so vseh 50 let izdajali Avstrijo in jo leta 1938 pahnili v krvavo vojno, hkrati pa pripravljali in izvajali iztrebitev koroških Slovencev? Začuden sprašujemo, kakšne zasluge za avstrijsko republiko je imel na primer pokojni dr. Steinacher, ko pa je vse svoje življenje — kakor je sam nedvoumno izpovedal v svoji knjigi „Sieg in deutscher Nacht“ (iz katere je predsednik Prušnik navedel vrsto citatov) — delal za veliko Nemčijo in nacistični Reich ter je zelo razločno povedal s tiskano besedo, da Avstrije kot samostojne države nikoli ni priznal.

„Na stara leta pa je bil dr. Steinacher, nasprotnik avstrijske suverenosti od novo rojene avstrijske republike, ki je nastala iz krvi protifašističnih borcev, odlikovan in počaščen z najvišjimi častmi, medtem ko noben protifašistični borec ne za časa življenja ne po smrti ni prejel ne odlikovanja ne drugega priznanja za svoje žrtvovanje, za svoj boj proti Hitlerjevi Nemčiji za zopetno vzpostavitve suverenosti avstrijske države.“

Kako naj avstrijski demokrat ali socialist spravi v sklad s svojo vestjo in prepričanjem poveljevanje in čaščenje zaslug vojnih zločincev Maier-Kaibitschevega kova, je nadalje vprašal predsednik ZKP. Komu ni znana njegova nacistična preteklost in vsa zločinska dejavnost? Ali je prav, da takega zločinca nekateri celo častijo zato, ker je vse svoje življenje bil na čelu šovinističnih protislovenskih organizacij, ker je osebo vodil izseljevanje koroških Slovencev in je kriv smrti neštevitih slovenskih ljudi?

„Maier-Kaibitsch ni začel s svojim zločinskim delom šele v nacističnem času, temveč je z Maier-Kaibitschem povezana od leta 1920 naprej vsa protislovenska politika na Koroškem. Vprašam avstrijske novinarje in publiciste: Če vam je za objektivno zgodovino koroške dežele, če ljubite resnico, če spoštujete avstr. republiko, če ji želite dobro in če želite ustvarjati progresivno vzdušje v deželi — zakaj ne napišete v vaših listih, da je z Maier-Kaibitschem od nekdanj povezana umazana, nehumana in zločinska gonja proti slovenskemu šolstvu, proti slovenskem jeziku, proti slovenski kulturi! Že večkrat smo na naših zbiorih in zborovanjih glasno in odločno opozarjali in izrazili upanje, da bo z Maier-Kaibitschevo obsodbo obsojena tudi njegova politika. Danes pa vidimo, da ni bil le en sam Maier-Kaibitsch, temveč da jih je še mnogo po naši zemlji, ki bi prav tako morali biti postavljeni pred sodišče. Vsa današnja gonja proti slovenskemu pouku v šolah in proti dvojezičnim napisom, vse hujskanje proti našemu ljudstvu, našim organizacijam in ustanovam, sploh proti vsemu, kar je slovenskega ali partizanskega, je dokaz, da so se potuhnili le začasno, danes pa mislijo, da je spet prišel njihov čas.“

obema vojnoma in genocidne dejavnosti nacistov proti Slovincem v času okupacije Avstrije. Ta dejavnost Heimatdiensta je tudi danes usmerjena proti slovenski narodni skupnosti na Koroškem. Ali poziv Heimatdiensta v njegovem glasilu „Ruf der Heimat“ za likvidacijo Slovencev na Koroškem ni dovolj jasen izraz in dokaz take dejavnosti, ki je v nasprotju z državno pogodbo? Ali javni poziv njegovega predsednika Jordana na zavestno kršenje mednarodnih obveznosti Avstrije ne spominja na čase in na delo Hitlerja, ki je ob pripravah na drugo svetovno vojno in na zločinski pohod po Evropi prav tako kršil vse mednarodne dogovore in obveze?

V drugem delu svojega referata je predsednik Prušnik govoril o dejavnosti Zveze koroških partizanov. Njegova tozadevna izvajanja bomo objavili v prihodnji številki našega lista.

POŠIROKEM SVETU

BEOGRAD — V soboto je v 58. letu starosti nenadoma umrl predsednik zvezne skupščine SFR Jugoslavije ter član raznih vodilnih forumov Milentije Popović, eden najvidnejših jugoslovanskih politikov. Milentije Popović je bil neumoren borec za ideale delavskega razreda in za narodno enakopravnost. Veljal je za človeka izrednih kvalitete, širokega znanja in kulture. Bil je neutrudljiv pri utiranju novih poti v graditvi humane, samourpravne socialistične družbe. Ob smrti Milentija Popovića je zvezni izvršni svet dan pogreba v ponedeljek tega tedna odredil za dan žalovanja po vsej državi. Pogrebni svečanosti v Beogradu so se udeležili najvišji predstavniki iz vse Jugoslavije in mnogi tuji državniki.

DUNAJ — Tudi Avstrija je morala ob koncu prejšnjega tedna sprejeti ustrezne ukrepe zaradi razvoja na mednarodnem monetarnem področju. Med drugim je bilo sklenjeno povišanje vrednosti šilinga za dobrih 5 odstotkov. Povod je dala spet Zahodna Nemčija, ki se je zaradi prevelikega dotakanja dolarjev odločila za posredno zvišanje vrednosti marke. To je prisililo tudi vrsto drugih držav, da so sprejele ukrepe za zaščito svojih valut. V resnici pa je — kakor že lani ob podobnem razvoju — tudi tokrat na „zatožni klopi“ ameriški dolar, ki je, čeprav že močno bolan, za zahodni svet še vedno merodajna valuta.

MOSKVA — Na razstavi letalske industrije v Parizu se bo Sovjetska zveza predstavila z največjim helikopterjem na svetu. To je „V 12“, s katerim so leta 1969 dosegli svetovni rekord: s 40 tonami bremena se je dvignil 2 km visoko. Helikopter ima štiri motorje po 6500 konjskih moči, je 12,5 metra visok in 28 metrov dolg, natojorjen pa doseže hitrost 200 km na uro.

CAPE KENNEDY — Prvi ameriški poskus izstreliti proti Marsu vesoljsko ladjo brez posadke, se je izjalovil. Poizkus so izvedli prejšnji teden z vesoljsko ladjo „Mariner 8“, vendar so nastale okvare v nosilni raketi „Atlas“. Predstavniki kontrolnega centra v Cape Kennedyju trdijo, da je po let propadel, ker je „Mariner 8“ strmoglavil v Atlantski ocean.

MOSKVA — V Sovjetski zvezi so prejšnji teden že drugi z eno samo raketo izstrelili na krožno pot okoli Zemlje osem umetnih satelitov tipa „Kozmos“. Tak poizkus je uspel že lani aprila.

MÜNCHEN — Desničarski ekstremisti v Zahodni Nemčiji so si izmislili spet novo obliko neonacističnega delovanja: v Münchenu in nekaterih drugih mestih Bavarske so v nočnih urah „pomenovali“ ceste po nekdanjem Hitlerjevem „namestniku“ R. Hessu. Na plakatih pa so opozorili: „Hotel je mir, pa umira v zaporu Spandau 1971“. Rudolf Hess je namreč zadnji jetnik v kaznišnici Spandau, kjer so bili zaprti vodilni nacistični zločinci, obsojeni na procesu v Nürnbergu.

SAIGON — Generalni štab ameriških vojaških sil v Vietnamu je sporočil, da so obtožili osem pilotov in članov posadk ameriških helikopterjev v Južnem Vietnamu, da so zagrešili umore in poskuse umorov med južnovietnamskim prebivalstvom. Obtoženci so stari od 20 do 23 let, obtoženi pa so, da so 19. septembra lani streljali z mitraljezom na skupino civilistov, ko so z dvema helikopterjema leteli nizko nad ustjem reke Mekong. Za take zločine predvideva zakon ostre kazni, in sicer obsodbo na smrt ali na dosmrtno ječo zaradi umora ter 20 let prisilnega dela zaradi poskusa umora.

BRUSELJ — Ministrski svet EGS je imel zadnje dni dolge in živahne razprave v zvezi z monetarnimi vprašanji. Po živčnih debatah so dosegli kompromisne rešitve, s katerimi pa pravzaprav ničesar niso rešili. Posebno težaven je slej ko prej položaj na kmetijskem področju in so sklenili, da se bodo o tem problemu posvetovali še posebej. Za zdaj so Zahodni Nemčiji „dovolili“, da lahko začasno zamenja trdni tečaj marke s „polzečim“, kar pomeni, da se vrednost prsto oblikuje na deviznem trgu. Enostranska rešitev pa je znova spravila v nevarnost celotno skupnost, saj je Francija spet enkrat zapustila EGS oz. trenutno noče sodelovati v njenih komisijah.

NEW YORK — ÖVP-jevski kandidat pri letošnjih predsedniških volitvah dr. Waldheim se je spet vrnil na svoje službeno mesto pri Združenih narodih v New Yorku, kjer vodi avstrijsko predstavništvo. V zvezi z njegovim povratkom pa je spet postalo aktualno vprašanje, ali se bo dr. Waldheim potegoval za funkcijo glavnega tajnika OZN, če bi U. Tant res odstopil konec tega leta.

SAIGON — V južnovietnamskem mestu Hue sta se neki budistični menih in neka mlada ženska zažgala in tako protestirala proti vojni v Vietnamu. Od leta 1963 naprej si je na ta način vzelo življenje že 36 ljudi.

„IZGUBLJENI SIN“ IZ MARIBORA

NAVDUŠIL TUDI DRABOSNJAKOVE ROJAKE

Pišto leto je od tega, ko je na tem mestu Janko Messner poročal o premieri Drabosnjakove igre o izgubljenem sinu na odru Slovenskega narodnega gledališča v Mariboru. Takrat je zapisal, da smo zdaj koroški Slovenci na vrsti, da povabimo „mariborskega Drabosnjaka“. Vabilo je bilo izrečeno in zadnje nedelje so mariborski gledališniki prišli z igro o izgubljenem sinu med Drabosnjakove rojake — med koroške Slovence: kot gostje obeh osrednjih kulturno-prosvetnih organizacij Slovenske prosvetne zveze in Krščanske kulturne zveze so gostovali v celovškem Mestnem gledališču, kjer je udeležba spet enkrat zelo zgovorno pričala o velikem zanimanju našega človeka za kulturno-umetniške stvaritve.

Res, celovška gledališča je bilo v nedeljo popoldne vsaj za nekaj ur hram slovenske kulture, in to še v posebnem pomenu, saj so nam odski umetniki iz Slovenije predstavili delo našega domačega koroškega bukavnika in začetnika ljudske prosvete Andreja Šusterja Drabosnjaka. In ko se je Drabosnjak tako vrnil med nas, smo mu koroški Slovenci pripravili tudi prigraden sprejem. Čeprav so marsikoga zadržale krajevne (ali družinske) proslave materinskega dneva, je polna gledališka dvorana navdušeno ploskala umetnikom in preko njih tudi avtorju.

Povsem pravilno je Bruno Hartman, ki je igro po rokopisnem prepisu iz Čezpolja priredil za mariborsko gledališče, odgovoril na

vprašanje, čemu sploh uprizorjati Drabosnjakovo igro o izgubljenem sinu: „Predvsem zato, da bi se gledališče zvezalo z gledavci v gledališki neposrednosti. Da bi se zvezalo z domačim besedilom. Da bi spoznali pozabljeno dragotino stvarjavnosti našega kmeta. Da bi to dragotino pokazali s takšno gledališko umetnijo, ki bi bila zvesta preteklosti in ki bi spregovorila današnjim Slovincem. In da bi se spomnili koroških bukavnikov, njihovega deleža v slovenski kulturi in lepe koroške dežele, v kateri je ta delež nastal.“

Temu namenu je služila uprizoritev v Mariboru in — kakor je pokazala nedeljska prireditev — je v posebni meri služila predstava za naše ljudi. Skoraj bi lahko rekli, da je bil v gotovem smislu tudi Drabosnjak „izgubljeni sin“, ki se je — v obliki svoje igre — vrnil domov, kjer je bil sprejet z vso ljubeznijo, domačnostjo, toplino.

Neposredno pa je ta sprejem seveda veljal mariborskemu ansamblu, vsem njegovim članom na odru in tudi za kulisami, ki so nam posredovali res lep in bogat kulturni užitek. Ne bomo navajali imen, ne govorili o posameznih vlogah; predstava nas je navdušila v celoti in zato je tudi hvaležnost, ki se je manifestirala v večkratnem dolgotrajnem aplavzu, veljala prav vsem za občinstvo vidnim in nevidnim

sodelavcem mariborskega gledališča, ki so kakorkoli prispevali k uspehu predstave. Vsem skupaj velja naša iskrena zahvala, kajti po njihovi zaslugi smo se spet srečali z našim Drabosnjakom, ki so ga nam predstavili na visoki kulturno-umetniški ravni.

Naj ob koncu še zabeležimo, da je bila prireditev tudi pomemben družaben dogodek, kajti med častnimi gosti so bili poleg zastopnikov naših narodnih organizacij tudi mnogi visoki predstavniki iz Slovenije, kot član izvršnega sveta SR Slovenije inž. Franc Razdevšek, podpredsednik občinske skupščine Maribor Stojan Požar, predsednik Zveze kulturno-prosvetnih organizacij Slovenije Ivo Tavčar, ravnatelj SNG Maribor Branko Gombač in upravnik Ivan Kranjčič, ravnatelj Študijske knjižnice v Mariboru Bruno Hartman, ravnatelj Študijske knjižnice na Ravnah prof. Franc Sušnik in drugi. Prireditve pa se je udeležil tudi jugoslovanski generalni konzul v Celovcu dipl. inž. Karmelo Budihna s soprogo in ostalimi člani generalnega konzulata.

LJUBLJANSKA OPERA BO GOSTOVALA V CELOVCU

V nedeljo 23. maja ob 19.30 uri bo v okviru kulturne izmenjave med Koroško in Slovenijo gostovala v celovškem Mestnem gledališču Opera SNG iz Ljubljane.

Ljubljanski operni ansambel bo koroškemu občinstvu predstavil opero „Katarina Izmajlova“ ruskega skladatelja Dimitrija Šoštakoviča.

Gostovanje ljubljanske Opere bo za ljubitelje operne umetnosti spet pravo doživetje, saj so slovenski umetniki že dobro znani in priznani tudi pri nas na Koroškem.

Mednarodno srečanje pisateljev

Mednarodni PEN je edina mednarodna organizacija, ki obsega takorekoč ves svet in ima poleg pisateljskih centrov v Evropi in ZDA svoja središča tudi v Latinski Ameriki, Aziji, Afriki in Avstraliji, skupaj 67 združenj pisateljev.

Ta organizacija je priredila v dneh od 7. do 12. maja v Portorožu veliko pisateljsko srečanje za okroglo mizo. Sodelovalo je 150 zastopnikov iz 27 tujih držav, iz Jugoslavije pa je prišlo iz vsake republike po 15 članov tamkajšnjih PEN-klubov.

Glavna tema letošnjega posvetovanja pisateljev se je glasila „Zakaj pišemo?“ Navzoči pisatelji so na svojem posvetovanju skušali najti veljaven odgovor na vprašanje o smislu pisateljevega dela.

Na letošnjem srečanju je prvič sodelovalo tudi pet pisateljev iz Sovjetske zveze, kjer nimajo PEN-kluba.

Objava Dijaškega doma

SLOVENSKEGA ŠOLSKEGA DRUŠTVA V CELOVCU

Vse starše, katerih otroci so že doslej stanovali v Dijaškem domu Slovenskega šolskega društva v Celovcu, kakor tudi nove interesente, ki želijo, da bi bili njihovi otroci za prihodnje šolsko leto sprejeti v dom, opozarjamo, naj prijavijo gojence za prihodnje šolsko leto upravi Dijaškega doma ŠSD v Celovcu, Tarviser Straže 16.

Ker je razpoložljiv prostor v domu omejen, opozarjamo vse interesente, da bomo mogli upoštevati samo pravočasne prijave.

Uprava Dijaškega doma

Slovenskega šolskega društva v Celovcu

Uspela družabna prireditev v Ločah ob Baškem jezeru

Zadnje soboto zvečer je bila dvorana v gostilni Wrolich (Pušnik) v Ločah zasedena do zadnjega mesta. Kulturno društvo „Jepa — Baško jezero“ je vabilo na družabni večer v počastitev materinskega dne.

Kulturno društvo je pred kratkim imelo občni zbor, kjer so si prosvetaši zastavili cilj, s prireditvami zajeti kar se da široke kroge slovenskega prebivalstva in delovati v smislu mirnega sožitja z nemškogovorečim prebivalstvom. Da cilj ne bi ostal samo cilj, ampak da bi postal tudi resničnost, so proslavo materinskega dne priredili dvojezično. To se je odražalo tudi na vabilih, ki so bila pisana v obeh deželnih jezikih. Napovedane so bile narodne in umetne pesmi, otroške pesmi, pesmi posvečene materam, s spremljavo kitare, solospeli ob spremljavi klavirja ter vmes še godba domačih mladih godcev.

Na začetku je podpredsednik društva Janez Mikl otvoril prireditev s pozdravom. Po treh pesmih loškega zbora, ki ga vodi Š. Triešnik, je Katica Weiss-Triešnik zaigrala na klavir in zapela staro koroško narodno „Čej so tiste stezice“. Svoje znanje je lahko dokazala pozneje še enkrat, ko je ob spremljavi klavirja zapela še tri pesmi. Posebno všeč je bil publiki trio treh deklet, dve sta peli in ena je spremljala s kitaro, trio Uršičevih hčer, ki je zapel nekaj popevk, med drugim tudi dve nemški pesmi. Med odmorom je zaigral domači harmonikaš Galobič veselo viže. Za nadaljnje prijetno vzdušje je poskrbel loški zbor, ki je zapel nekaj narodnih in umetnih slovenskih pesmi, kot nameček pa je podal še „Zabe“. Na sporedu je bil še nastop Katice Weiss-Triešnik in tria Uršič, ki ga je občinstvo honoriralo z dolgim aplavzom. Za konec pa je še enkrat zaigral harmonikaš Galobič.

Lahko rečemo, da je bila prireditev izreden uspeh, ne nazadnje zaradi dobre organizacije, za katero je društvo poskrbelo. Člani društva pa so si nedvomno nabrali tudi poguma, da bodo v bodoče pogosteje organizirali take in podobne prireditve. Odziv pri publiki je njihovo prizadevanje samo potrdil, tako da se ne bo treba bati neuspeha. Torej — naprej tako!

KULTURNE DROBTINE

● Da bi lahko tudi večje in denarno bolj šibke družine obiskale deželni muzej, je vodstvo muzeja za take družine uvedlo ob nedeljah od 10. do 12. ure brezplačen ogled razstav in zbirk. Ta udeležba velja v šolskih mesecih maj in junij ter september in oktober t. l.

● Minimundus, mali svet ob Vrbskem jezeru, je začel letošnjo sezono 8. maja. Letos pričakujejo dvamilijontega gosta, saj so jih do lani našli že 1,986.774. Videti je tudi precej novosti, tako model Kipa svobode v New Yorku, model gradu Porcia v Spittalu in nov model gradu Belvedere na Dunaju. Čisti dobiček iz vstopnine uporabijo za potrebne mladoletnike.

● Umetniško društvo za Koroško prireja od 10. do 31. maja v Domu umetnikov (Künstlerhaus) svojo letno razstavo '71. Razstava je odprta dnevno od 9. do 12. ure in od 15. do 18. ure.

● Avstrijska družba dravskih elektrarn (ODK) je povabila koroške umetnike, da sodelujejo pri razstavi na temu „Otrok in njegov svet“. 57 umetnikov se je povabilu odzvalo in prispevalo 205 eksponatov, ki so razstavljeni skupaj z deli otrok pri dravskih elektrarnah zaposlenih delavcev in nameštencev. 370 slik je prispevalo 55 teh otrok. Med razstavo vsako sredo od 16. do 18. ure lahko vsak otrok modelira in riše pod strokovnim vodstvom. Razstava v upravnem posloppju ODK v Celovcu traja do 15. junija in je odprta od petka do sobote od 8. do 10. in od 14. do 20. ure, ob nedeljah pa od 8. do 20. ure neprekinjeno.

„Kmečka ohcet“

od 26. do 30. maja v Ljubljani

V Ljubljani za dneve od 26. do 30. maja spet pripravljajo tradicionalno „Kmečka ohcet“, ki se je bo tokrat udeležilo kar 16 parov: šest parov iz Jugoslavije — iz vsake republike en par, po en par pa pride iz Avstrije, Belgije, Češkoslovaške, Italije, Norveške, Švedske, Švice, Tunizije, Velike Britanije in Zahodne Nemčije.

V svatovski povorki, ki bo 29. maja spremljala 16 nevest in ženinov do ljubljanskega magistrata, kjer bo slavnostna poroka, in potem v halo Tivoli na svatovanje, bo skoraj tri tisoč narodnih noš iz Slovenije, zamajstva in Jugoslavije.

Doslej se je na šestih kmečkih ohceti v Ljubljani poročilo že 44 parov iz 11 držav Evrope in Afrike. Prireditve je bila v začetku skromna, saj sta se prvokrat poročila le dva ljubljancana, naslednje leto se je slovenskemu paru pridružil še švedski par, kasneje pa se je število ženinov in nevest stalno večalo, tako da bo letos že 16 parov.

Vse prireditve v zvezi s kmečko ohcetjo bo posnela ljubljanska televizija v barvah, oddaja pa bo 5. junija ob 20.30 in jo bosta prevzeli tudi Inter- in Evrovizija.

TONJE SVETINA

70

UKANA

PRVA KNJIGA

16

Sredi noči je Pajk sklical sestanek partijske celice. Sedeli so okoli majhnega ognja v kolibi in obravnavali Anin primer. Skušali so se pomeniti, kaj bi ukrenili po tem novem položaju, ki ni bil enostaven. Po presoji vseh možnosti so se odločili za Vojkovo predlog. Ta je z izvidniki obšel soteski in grapo vse do ceste. Zato je predlagal, da bi Nemce počakali pri vhodu v sotesko, kjer je na strmih skalah dobro mesto za zasedo, ki bi koloni zadala močne izgube in se umaknila. Če pa bi Nemce pričakali na sedlu, na položajih, ki so jim približno znani, ne bi dosegli pomembnega uspeha. Nemška enota bo šla za predhodnico, ki bi opozorila glavnino, naj ne gre v past. V soteski pa ponoči z bočnimi patruljami ne morejo iskati zasede. Zasedo bi morali postaviti še to noč, kjer bi ostala ves dan prikrita zaradi nemških izvidnikov, ki bodo pregledali pot kolone.

Ko so se zmenili o vojaških stvareh, je Pajk pričel razpravo o Ani z namenom, da bi našli skupna stališča in jih posredovali višjemu vodstvu. Od tega je bila odvisna njih posredovalna usoda. Orlov se je priglasil prvi k besedi. Vsi so ozrli v njegov resni obraz, poln odločnih senc.

„To, kar se je zgodilo, je sramota za četo in iznenađenje za nas. Sicer sem že nekaj časa sumil, da ni nekaj v redu z njo. Odgovorni ljudje so me opozorili in opazoval sem njeno obnašanje. Vendar moram priznati, da je bilo njeno vedenje v redu. To ji lahko štejemo v dobro, če hočete. Povem vam pa, da bi jo v začetku gibanja in še kasneje, takoj odstranili. Za ugled čete bi bilo najbolje, da bi šla v patruljo, s katero se ne bi vrnila. Toda sedaj smo redna vojska in za take stvari imamo sodišča. Zamerim ji, zakaj ni takoj stopila na našo stran. Naše gibanje je vsem jasno in vsakomur na široko odprto. Sedaj je povedala, ko ji je tekla voda v grlo. Nemški poraz je na vidiku. Ko je dan za dnem poslušala Pajkove politične ure, se je zbal, kaj bo po svobodi, in se je preusmerila. Jasna zadeva. Ljudje se plašcem po vetru. Še več bo takih. Težko krivdo si je nakopala nase. To je vse, kar mislim, in tako bom povedal tudi višjim, če me bodo vprašali. Predlagam, da jo aretiramo in pošljemo v brigadni štab. Umijem si roke nad vso zadevo.“

Nekaj časa je bilo vse tiko, le ogenj je drobno prasetal in obsvetljeval obraze, ki so kazali, da bi bilo treba še kaj reči. Primož je sedel v kotu, vztrajno molčal in z zaničljivim pogledom motril Orlova.

„No, fantje, kako mislite drugi?“ jih je spodbudil Pajk. Oglasil se je Vojko:

„To, kar je povedal komandir Orlov, se mi zdi malo preveč preprosto, spričo tega, da je imel od vseh največ možnosti dekle spoznati. Vsi poslušamo politične ure, tudi Blaj jih je poslušal, pa je takoj klonil. Repnik pa se je dal ubiti. Da se bliža nemški poraz, so vedeli tudi nekateri, ki so od nas pobegnili k belim. Najbrž bodo globlji premiki v ljudeh. Ne bom igral advokata, toda mislim, da je bila od prvega dne, ko je prišla med nas, v veliki stiski in da je njen korak vodila vest in ne strah. Nič dobrega

se ji ne obeta, tudi če jo naši puste pri miru, jo bo iskal gestapo.“

Za Vojkom se je oglasil Nande:

„Če bi temu dekliču šlo za lastno kožo, bi vam jutri popoldne lepo zmešala prašek za rane med mineštro, da bi ga dobil vsak svoj del, ki mu pripada. Jaz sem zanjo, če nima kaj drugega na vesti. Dobra je bila, povedala pa je zato, ker nas ima rada, ne pa zavoljo vetra, ki se kar počasi obrača, posebno v teh hribih,“ se je kuhar zvito nasmehnil.

Travnikarjev jo je vneto zagovarjal:

„Naše je rešila pogina. Prav gotovo bi ata obesili. Spomnite se, kako je skrbela za ranjene na Mohorju, v Zeleznikih, da ne govorim, kaj bi bilo z nami v Idriji, če nas ne bi prišla iskat. Ne vem, po kakšnem vetru se je obrnila,“ je dejal pomenljivo in pogledal komandirja, ki se je jezno našobil.

„Pustimo Idrijo,“ se je vmešal Pajk, „o tem se bomo menili enkrat kasneje.“ Čutil je, da mora v boleči točki sam povzeti besedo. Vedel je, da se je Orlov nekoliko prenaglil kot ponavadi. Njegova razlaga bi bila dobra za štab ali za višje. Ne pa za ljudi, ki so poznali vsak njegov dih, v dobro in slabo stran. Zato je sključen nad ognjem, zamišljen vase, povzel:

„Fantje, meni ta primer daje misliti in bom še razmišljal.“ Vsi so z zaupanjem čakali, kako se bo Pajk, ki je veljal za najbolj pravičnega, opredelil. Ko se je odkašljal, je nadaljeval preudarno, bliskajoč z očmi: „Ali veste, kaj je to, da je dekle pustila švabe na cedilu? In to celo gestapo? To je nekaj drugega kakor strah pred našo zmago. Ali navdušenje nad katerim izmed nas. To je nekaj, kar nam daje vero v pravičen boj, kar nas dviga in nam vžiga ogenj v prsih. Dekle je spoznala sama, ko je videla in doživela vse, da je naš boj pravičen, da je to

Ob robu dogodkov

Slep alarm v Selah

Ko smo v našem listu komentirali izid letošnjih volitev zveznega predsednika in pri oceni odločitve slovenskih volivcev kratko ter stvarno omenili tudi zadržanje NskS, nismo pričakovali, da bo reakcija tako živčna. Toda kar je Paty „ob robu povedal“ v zadnjem Tedniku, samo potrjuje, da so bile naše ugotovitve pravilne, da so „zadele v črno“.

Ne bomo se spuščali v prekanjanje in na napade ne bomo odgovarjali s protinapadi (sicer pa si je sele pred nedavnim tudi v nekem drugem primeru pisec „kritike“ na račun našega lista že kar sam dal odgovor!). Povemo naj samo toliko, da ljudje po vaseh znajo res zelo dobro presojati — tudi „neutralno“ zadrževanje NskS pri letošnjih volitvah. Pravijo, da je bila ta „neutralnost“ samo v tem, da so se pustili plačati od obeh strani, sicer pa so v vsem svojem pisanju pred volitvami zelo jasno pokazali, kam „pes taco moli“; njihovo pisanje po volitvah pa da je najboljši dokaz, da pri njih „desnica ne ve, kaj dela levica“.

Za majhen, vendar toliko bolj značilen primer „neutralnosti“ je poskrbel tudi krajevni odbor NskS v Selah, ki je skupaj s tamkajšnjo Kriščansko demokratično stranko izdal za volitve zveznega predsednika posebno proglas, v katerem je brez vsakega ovinkarjenja pozval na glasovanje za ÖVP-jevskega kandidata. To verjetno v „zahvalo“ za to, da je ÖVP decembra lani v obveščinskem odboru glasovala proti dvojezičnim napisom na gasilskih domovih v Selah in na Šajdi, ki jih je sklenila socialistična večina.

Ob koncu le še besedo zaskrbljenemu piscu v Tedniku: Naše „težave“ lahko brez skrbi prepustite nam, kajti pri Vestniku nismo tako „pijani“ in pri ZSO ne tako „domišljivi“, da ne bi znali prisluhniti našemu ljudstvu ter se s čutom odgovornosti vključiti v njihovo upravičeno borbo za obstoj in razvoj. Da ljudje pri tem cenijo jasna stališča, je ponovno pokazal izid volitev.

Zgornja vesca

Dne 10. 5. t. l. zvečer se je 13-letna šolarica Monika Einspieler iz Zgornje vesce pripeljala s poštnim avtobusom iz Celovca domov. Pred domačo hišo, ki stoji tik ob cesti, je izstopila in hotela prečkati cesto. V tistem trenutku pa se je pripeljal Janez Sprachowitz iz Kovič s svojim avtomobilom in je dekle tako hudo podrl, da je nesrečnica umrla zaradi poškodb še na poti v celovško bolnišnico.

Einspielerjevi družini izrekamo ob hudi nesreči in izgubi mlade hčerke naše iskreno sožalje.

Dne 4. maja je bil v Selah pogreb umrle gospodinje gospoda župnika. Na pogreb so se pripeljale tudi tri sestre iz Podjune, sorodnice pokojne kuharice. Svoj avto so pustile v bližini cerkve.

V Selah pa imajo nekega orožnika, ki v svoji službeni vni misli da mora vse in vsakogar pregledati. Tako je pogledal tudi v omenjeno vozilo iz Podjune. In kaj je videl? Dva ali tri letake, ki so jih

bili neznan storilci prejšnje noči trosili v Dobri vasi. Ker so jih bili v obilici natrosili tudi pred trgovino lastnice avta, je le-ta nekaj izvodov pobrala in jih dala v avto, da bi jih pozneje prebrala.

Te letake je orožnik torej odkril. V avtu pa je videl še nekaj drugega, žensko ruto, ki pa ni bila navadna ženska ruta, saj je bila sumljivih barv — bila je rdeča, temno modra in bela. Za orožnika je bilo vse jasno: neznan storilec nočnih akcij so v Selah!

Dal je alarm in ko so se sestre po pogrebu vrnite k avtu, so morale namesto k sedmini na orožniško postajo. Tam so jih dobri dve uri zasliševali in seveda temeljito pregledali njihovo vozilo. Prišli so tudi „izvedenci“ iz Celovca in se vključili v preiskavo. Ko so zasliševane sestre izrazile svoje začudenje in orgorčenje, je eden izmed gospodov menil, da se je tudi v nacističnem času godila ljudem pri zasliševanju krivica (pa tako primerjavo menda ni misli kot opravičilo?).

Končno so se morali preiskovalci sprijazniti z dejstvom, da Podjuncanke nimajo ničesar „na vesti“, da so torej nasledi slepemu alarmu. Očitno jim je bilo neprijetno, saj so domnevali, da bodo zaradi tega prišli v slovenski fisk. Tudi to željo jim radevolje izpolnimo.

Bilčovs

Odkar se je svet pred nekaj leti spomnil, da je potreba in dolžnost vsakega naroda, da določi dan v letu, ko se v hvaležnosti, ljubezni in spoštovanju spomnimo tistega človeka v družbi in v človeštvu, ki je izvor trpeče ljubezni v službi ohranitve življenja, moči in razvoja vsakega naroda, tako tudi našega — namreč matere, prireja naše prosvetno društvo „Bilka“ na ta dan vsako leto tradicionalno proslavo materinskega dne. Ta dan se zberejo naše matere in se jim njihovi veliki in majhni otroci poklonijo, jim čestitajo in se jim zahvalijo za ves njihov trud in njihove skrbi.

V nedeljo 9. maja smo se torej zbrali na proslavi letošnjega materinskega dne. Začelo se je že zjutraj pri maši. Popoldne in zvečer pa so se zbrale naše mame v dvorani pri Miklavžu, kjer so jim naše pevke in naši pevci zapeli v pozdrav nekaj lepih pesmi. Nato je dijak slovenske gimnazije Štefan Šelander pozdravil vse zbrane in jim želel, da vsaj za nekaj časa pozabijo skrbi in težave

in se veselijo nad mnogimi željami in voščili svojih najmlajših.

Vsi nastopi šolske in tudi predšolske mladine so bili v pesmi in deklamaciji lepo in skrbno pripravljani, za kar gre zahvala našima učiteljicama gospin Buch in Kropivnik, ki sta otroke naučili. Predvajani igri — eno je napisal in režiral naš neumorni prosvetlaš Janko Ognis st. — so otroci zelo lepo podali. Prvo igro so uprizorili najmlajši sami, drugo pa skupaj s starejšimi. Vsa pohvala gre malim igralcem in režiserju.

Na tej prireditvi je prvič nastopil naš mladi moški zbor, ki je pod vodstvom mladega dirigenta Franca Kapsa zelo ubrano zapel. Pa tudi naši godbeniki, pod istim vodstvom kakor zbor, so imeli svoj prvi nastop in so s svojimi novimi instrumenti prireditve zelo popestrili.

Zahvala gre tudi našem župniku Kasslu za globoko zamišljen nagovor tako v cerkvi kakor tudi pri Miklavžu. Na koncu se je vsem sodelavcem predsednik Peter Sitter prisrčno zahvalil za požrtvovalno delo.

Letovanje naših otrok na Jadranu

Tudi letos bo letovala ena skupina naših otrok na morju, in sicer v Savudriji od 21. julija do 10. avgusta t. l.

Starši, ki želijo poslati otroke na letovanje, naj vložijo pismo prošnje, iz katere mora biti razvidno: ime, poklic in naslov staršev, ime otroka in izjava, če je že bil na letovanju in kolikokrat. Tej prošnji je treba priložiti:

- zadnje šolsko spričevalo,
- priporočilo krajevne prosvetne ali združne organizacije,
- osebno izkaznico s sliko in
- režijski prispevek za dokazano socialno potrebne otroke šil. 500.— (za ostale je treba plačati šil. 1000.—).

In vse skupaj poslati do najkasneje 30. junija 1971 na naslov: Počitniška kolonija, Gasometergasse 10, 9020 Celovec-Klagenfurt.

Voznjo do Ljubljane in nazaj plača vsak udeleženec sam.

Posebno opozarjamo, da posameznih dokumentov ne sprejemamo. Za prijavljenega velja šele otrok, za katerega so bili hkrati oddani vsi dokumenti. Po 30. juniju ne sprejemamo več prijav.

Za vsakega otroka je treba poleg navedenih dokumentov oddati tudi zdravniško spričevalo, ki pa ne sme biti izstavljeno prej kot 10 dni pred odhodom skupine na letovanje. Iz zdravniškega spričevala mora biti razvidno, da je za otroke letovanje na morju priporočljivo. Šele ko prejmemo to spričevalo, velja otrok za dokončno prijavljenega.

Otroci uživajo na letovanju zdravstveno zaščito, ki obsega:

- primerno sanitarno oskrbo pod vodstvom zdravnika,
- prvo pomoč in zdravstveno nego za lažja obolenja,
- v težkih primerih takojšnji prevoz v najbližnji zdravstveni zavod.

Otroci pri zavodu niso zdravstveno niti nezgodno zavarovani. Zato morajo starši v primeru bolezni povrniti stroške bolnice, v kolikor jim jih ne nadoknadi zavarovalnica, pri kateri so zavarovani.

Za osebno izkaznico otroka velja izkaznica (Personalausweis), ki jo izstavi okrajno glavarstvo, ali pa potni list. Za otroke z osebnimi izkaznicami je potrebna tudi izjava očeta oz. zakonitega zastopnika, da se strinja s potovanjem otroka v inozemstvo.

Za letovanje pridejo v poštev le otroci v starosti od 9 do 14 let, pri čemer imajo prednost otroci, ki še niso bili na letovanju. Otroci, ki so bili že tri in večkrat na letovanju, bodo upoštevani samo v primeru, da bo še kakšno mesto prosto. Starši, katerih otroci bodo sprejeti na letovanje, bodo po končanem prijavnem roku in po predložitvi zdravniškega spričevala dobili pismo obvestilo in potrebna nadaljnja navodila.

Opozarjamo, da je število otrok, ki jih lahko sprejmemo, omejeno in da bodo otroci sprejeti po vrstnem redu prijav in po zdravstveni ter socialni potrebi.

Št. Jakob v Rožu

Požarna bramba v Št. Jakobu v Rožu je zadnje soboto organizirala veliko gasilsko prireditev, ki je bila hkrati vaja za primer katastrofe. Pri vaji so razen gasilcev iz Št. Jakoba, Rožeka in Suhe sodelovali tudi Rdeči križ, žandarmerija in civilna zaščita, Oamtc in helikopter notranjega ministrstva, kot gostje pa gasilsko društvo Sora iz Medvod v Sloveniji.

Prireditve si je ogledalo več kot

1500 gledalcev. Začela je mladinska skupina slovenskih gostov, ki so izredno dobro odrezali. Po raznih vajah ostalih bramb so si gledalci lahko ogledali vse stroje in aparate, kakor motorni čoln, zasilni agregat za tok, radijsko napravo idr.

Bila je do sedaj največja vaja vseh pomožnih organizacij na tem področju.

Tone Svetina: UKANA — Tone Svetina: UKANA — Tone Svetina: UKANA — Tone Svetina: UKANA — Tone Svetina: UKANA — Tone Svetina: UKANA — Tone Svetina: UKA

boj na smrt obsojenega ljudstva. Ker je v bistvu poštena, se ji je uprlo, da bi služila tuji, nečloveški sili. To je spoznala, čeprav se ne zanima za politiko. To je tisto, kar je več od nje, več od tega, da bomo švabe jutri presenetili, namesto oni nas. Človek, ki je v srcu čist, ne more biti proti nam, ker so njegovi cilji naši cilji. Zato je treba nam, ki ta boj vodimo, samo prižgati iskre v srcih, in imeli bomo plamen. In imamo ga. Mi nismo osamljeni na tem izgubljenem sedlu. Povsod okrog nas so ljudje, ki so z nami. Daleč okoli po vsetu so ljudje, ki mislijo tako kot mi, in to je velika stvar. Švabom in vsem nasilnežem pa služijo lahko samo izpriječeni. Taki ljudje, kot so oni sami. Zato jih bo z njimi vred vzeli hudič. Revolucija pa je v tem, da se slabo poda in ljudem in da postajajo boljši. Ne, da oblast preide iz enih rok v druge roke,” je porabil Pajk, kar se je naučil v šoli, in nadaljeval: „Predlagam, da dekle ne pošljemo nikamor. Poslati bomo poročilo, kdor jo hoče, naj jo pride sam iskat.”

Vsi so prikimali in osvojili Pajkovo stališče.

Pajk, ki ga je odobravanje spodbudilo, je hotel še nekaj povedati, pa je njegove besede prekinil oster pok in za njim še eden. „To je pri kuhinji!” je vzkljnil Nande. Vsi so planili pokonci, zgrabili za orožje in stekli ven. Iz gozda se je razlegel krik in obupno stokanje.

„Kaj je? Orkamadonal! Kdo je streljal?” je zavpil Orlov.

V gozdu se je oglasil stražar, ki je stražil zvezanega Blaja. Napotili so se v strelcih v gozd proti človeku, ki je že hropel in se zvijal v bolečinah. Pobrali so ga in odnesli v kolibo k ognju. Blaj je bil z zobmi odvezal jermen in se pogal v gozd. Stražar pa ga je zadel v hrbet. Razpeli so mu bluzo. Iz rane na prsih mu je vrela kri. Poklicali so Ano, da bi ga odvezala. Ranjenec je bil bled in ustnice so mu drhtele. Nenadoma so se mu zasvetile oči. Skušal se je

dvigniti in k njim motel desnico z drgetajočimi prsti. Tiho je zlogoval: „Bog naj mi odpusti! Prisilili so me, da sem ubil Repnika s tole roko.”

Ana se je sklanjala nadenj in mu zavezovala rano. Pogledal jo je z belimi očmi. „U, ta ženska! Tebe bo gestapo obesil za noge, pekli te bodo,” je izcedil s krvjo zadnji žolč in sovraštvo. Ko je bil že prevezan, mu je udarila kri skozi usta in se pocedila po bradi. Samo vzdihnil je, kot bi hotel zakašljati in omahnil mrtev. Ana se je vsa tresla in tudi drugi so bili vznemirjeni.

„Odnosite ga in zagrebite ga malo v stran v kotanjo,” je dejal Orlov.

Ob treh ponoči je prišla četa h kuhinji, kjer je Nande delil kosilo, zajtrk in večerjo za naslednji dan. Doblili so juho z mesom, krompirjem in zakuhano moko. Za čez dan pa je vsakdo dobil po tri kuhane krompirje. Posedli so pod smrekami in jedli v svitu mesečine. Tišina je motilo le ropotanje žlic ob porciji. Ko so pojedli, je Orlov sklical zbor in jim pojasnil, da bo treba ves dan ležati v škrapljah in grmovju in čakati noči. Da bi ga vzeli še bolj resno, jim je zagrozil z nemško artilerijo in minometi, ki jih bodo razcefrali, če jih čez dan zagleda kakšna nemška izvidnica.

Dve uri pred svitom so odšli v koloni. S seboj so imeli štiri strojnice in vse bombe. Na sedlu so ostali le kuhar, pomočnik in zakopani Blaj.

Mesto je zagrinjal zelenkasti mrak in prve luči so trepetale v oknih, ko je enota gorskih lovcev zapustila področje betonskih utrd in se znašla na polji, ki je vodila proti hribom na zahodu. Mesec še ni vzšel, zato je bila svetloba v kotlini motna in brez senc med drevjem. Šli so

ob reki, ki je narastla ob pomladanskem deževju in je jezno hrumela, ujeta v globoko strugo. Njen šum je vpiljal korake. Kolona, ki je bila podobna sencam, se je izgubljala v mrak.

Major Wolf in stotnik Kniecke sta šla na začetju glavne kolone. V bojnem redu so šli že iz mesta. Zavarovali so se s predhodnico in zaščitnico. Stotnik se je večkrat hvalil oficirskemu zboru, da njega in njegovih ne bodo nikdar iznenadili, tudi če bi jih pričakali takoj za mestnimi utrdami. Ta previdnost je bila večkrat na mestu, čeprav so ga klevetali, da se boji partizanov.

Wolf je zaostajal nekaj korakov za njim, znak, da ne želi razgovora. To je bilo tudi stotniku všeč, ker mu ta akcija ni preveč dišala. Dovolj mu je bilo, da je major omenil generalovo naročilo, naj se ne gleda na žrtve. Teh pa so imeli v zadnjem času več kot preveč. Zato ni bil nič kaj navdušen za zahrbtni napad in za pobijanje štabov, ker nič ne veš, če sam ne bo iznenaden. Po eni strani mu je bilo všeč, da ga je spremljal major, ker bo v slučaju neuspeha delil odgovornost z njim. Po drugi strani pa se mu je zdelo to neumno. Če bo uspeh, si bo prilastil levji delež slave in časti. Sodil je, da so vojne zamisli, čeprav genialne, igrača, proti težavam izvedbe.

Wolf se je pogreznil vase in premišljal. Padalski šmajser MP-43 je držal za cev, na drugi strani pa za kopito v vodoravni legi čez hrbet in z očmi sledil hitremu toku reke. Razmišljal je o sebi, svetu in dogodkih zadnjih mesecev ter o ljudeh, ki jih je videl umirati in tudi o tistih, ki so umrli po njegovi zaslugi in po svoji neumnosti. To je znal opravičiti. „Živimo v času, ko je nasilna smrt naravna zadeva, ko je naravna smrt izjemni slučaj in ko je človeško življenje vredno manj kot okupacijska marka.”

Mesec se je dvignil izza oblakov in svet, kjer so hodili, je oživel v sencah. V mesečini so se zalesketali vala-

Einige Bemerkungen zum Minderheitsschulwesen in Kärnten

 VON
 RUDOLF
 VOUK

4. Fortsetzung

Der 2. Absatz des Abschnittes A widerspricht auch dem 1. Absatz, wenn er bestimmt, daß „der Gesamtunterricht zur Hälfte in deutscher und slowenischer Sprache erteilt wird.“ Der Ausdruck „Gesamtunterricht“ ist falsch gebraucht; Gesamtunterricht ist ein didaktischer Grundsatz und bedeutet das Gegenteil des gefächerten Unterrichtes. Schon aus dieser Überlegung heraus hätte der 2. Absatz, wenn schon nicht abgeändert, so doch im Erlaßwege im Zusammenhang mit dem 1. Absatz in dessen Sinne zufriedenstellend kommentiert werden müssen, da unter „Gesamtunterricht“ offensichtlich „der gesamte Unterricht“ zu verstehen ist und sich der Gebrauch beider Sprachen je zur Hälfte nur auf Klassen beziehen konnte, in denen die (= alle) Schüler schon von Haus aus zweisprachig waren. Das mag für viele Schulen zutreffen haben, nicht aber für alle. Und das war mit ein Grund für die Unzufriedenheit. Hier haben offensichtlich alle Beteiligten versagt. Die im Abschnitt A angeordnete „Lösung“ ist nicht gefunden worden.

So wurde für die deutschsprachigen Kinder die Verordnung zur „Zwangsvorordnung“. Die Statistik erlaubt es, annähernd festzustellen, wieviel deutschsprachige Schüler dem „Zwang der Erlernung der slowenischen Sprache“ ausgesetzt waren.

Das Verordnungsblatt für das Schulwesen in Kärnten, Seite 61/1946 weist mit dem „Stand vom Ende April 1946“ für Kärnten, nach Schulbezirken geordnet (ohne dem Schulbezirk Lienz — Anm.) aus: „Zahl der Volksschulen 377, Klassenzahl 1.171, Schülergesamtzahl 53.021, Lehrkräfte 1.111.“

Zahl der Hauptschulen 26, Klassenzahl 197, Schülergesamtzahl 7.914, Lehrkräfte 231.“ Die Gesamtschülerzahl an den Volks- und Hauptschulen betrug somit 60.935.

Im Verordnungsblatt für das Schulwesen in Kärnten, Seite 155/1946, sind die Schülerzahlen mit dem „Stand vom März 1946“ ausgewiesen (Volks- und Hauptschulen): 33.146 Knaben, 32.848 Mädchen, zusammen 65.994 Schüler. Da auch hier noch der Schulbezirk Lienz mitgezählt ist, der etwas über 5000 Pflichtschüler zählte, kommt man für Kärnten auf die oben schon genannte Schülerzahl von 60.935; auf Seite 156/1946 des genannten Schulverordnungsblattes ist die „Standeserhebung vom Oktober 1946“ ausgewiesen; sie ergibt nach Abzug des Schulbezirkes Lienz (5.495 Volks- und 470 Hauptschüler) für Kärnten 55.161 Volks- und 4.410 Hauptschüler, zusammen also 59.571 Pflichtschüler. Man kommt also zu einem Schülerstand von rund 60.000 an den Kärntner Pflichtschulen.

Die genannte Statistik für März 1946 weist (S. 156/1946) nach der Staatsangehörigkeit u. a. aus: Österreich 62.884, Deutsches Reich 1.850, Jugoslawien 502. Slowenische Flüchtlingskinder (nicht alle jugoslawische Staatsbürger waren Slowenen) fallen also kaum ins Gewicht und gingen auch nicht überwiegend

im Geltungsbereich der Regierungsschulverordnung zur Schule, überdies wurden sie durch die reichsdeutschen Staatsbürger unter der Schuljugend, deren es in Kärnten fast viermal mehr gab, prozentmäßig mehr als wettgemacht.

Der Schülerstand an den Pflichtschulen in Kärnten ist in den beiden Schuljahren 1945/46 und 1946/47 um rund 7.000 niedriger als er es im Schuljahr 1937/38 war, in dem 16 % der Schüler (konkret 10.292) slowenischer Muttersprache waren.

Der Prozentsatz 16 für die Schüler slowenischer Muttersprache soll bei einem zeitlichen Abstand von 9 Jahren objektiverweise noch — allerdings schon mit Einschränkungen wegen der äußerst starken Germanisierung in der NS-Zeit — beibehalten werden und ergibt (ausgehend von insgesamt 60.000 Schülern) 9.600 Schüler slowenischer Muttersprache.

Im oben angeführten Kärntner Schulverordnungsblatt, betreffend den Schülerstand vom März 1946, ist zu lesen (S. 155, 156):

„Als in ‚slowenischer Unterrichtssprache‘ unterrichtet sind 3.222 Knaben, 3.193 Mädchen, zusammen 6.415 gezählt worden, wozu bemerkt wird, daß es sich hierbei um die ersten 3 Schuljahre handelt, denn die 100 zweisprachigen Schulen des Landes weisen in 302 Klassen 13.902 Schüler(-innen) auf.“

Es gilt auch nach 1958:

Die Zweisprachigkeit kann nur von Vorteil sein

Pür die anerzogene Geringschätzung der eigenen slowenischen Sprache ist es bezeichnend, daß von slowenischen Eltern oft argumentiert wurde und wird „Mein Kind soll es besser haben als ich es habe“ und „Mit Slowenisch kommt man nicht weit“, wobei die Vertreter dieser Meinung, die mit ihren Kindern zumeist nur deutsch sprechen (nach VEITER „assimilierungswillige Sprachslowenen“) übersehen, daß in der zweisprachigen Schule die Erlernung und Bildung auch der deutschen Sprache voll gewährleistet ist, weshalb einerseits die zweisprachige Schule schon in rein sprachlicher Hinsicht ihre offenkundigen Vorteile aufweist und andererseits heute wirtschaftliche Nachteile deswegen, weil man auch Slowenisch gelernt hat, im allgemeinen (es dürfte allerdings Ausnahmen geben) wohl nicht zu erwarten sind und sich im Gegenteil als Vorteil erweisen; im Zeitalter des Tourismus und weltweiter wirtschaftlicher Kontakte als Vorteil auch für Menschen, die sich national nicht zur slowenischen Volksgruppe bekennen, sondern die Sprache als Verständigungsmittel werten und gebrauchen.

Daß zur oben aufgezeigten Geringschätzung der slowen. Sprache (die also gesellschafts-

politischen Ursprungs ist) noch die unerschwellige Unterstellung der Unterstützung einer gegen den Staat gerichteten Irredenta kam, wird von VEITER (S. 706, 707) in bezug auf die Abmeldungen vom Slowenischunterricht im Jahre 1958 anschaulich dargestellt. Die Schulstreiks im Jahre 1958 werden von VEITER leider nur nach deutschnationalen Quellen in übertriebener Weise dargestellt, wenn von ihrer „revolteartigen Form vom 29. September bis 1. Oktober 1958“ (S. 706) gesprochen wird (der sogenannte WEDE-NIG-Erlaß erschien am 22. September 1958 — da gab es keinen Anlaß mehr für Schulstreiks revolteartigen Form).

Zu den Schulstreiks sei auf den im „Memorandum der Kärntner Slowenen zur Schulfrage“ (S. 18) dargestellten Sachverhalt und auf die ebenfalls im genannten Memorandum gebrachte „Erklärung der Vertreter der Kärntner Slowenen auf der Pressekonferenz am 19. Juli 1958 in Klagenfurt“ hingewiesen. Daraus geht eindeutig hervor (und ist dem Verfasser damals auch anderweitig bekanntgeworden), daß es sich um organisierte Aktionen gehandelt hat, deren Initiatoren und Akteure das genannte Memorandum (S. 3) na-

mentlich nennt: der Kärntner Heimatdienst und seine Mitarbeiter.

Die Schulstreiks haben bei der Bevölkerung geringeren Widerhall gefunden als erwartet worden war. Auch der Schulbetrieb ist durch die „Warnstreiks“ nicht erheblich beeinträchtigt worden. Trotzdem sah sich der Vorsitzende des Landesschulrates für Kärnten, Landeshauptmann Ferdinand WEDENIG, veranlaßt, auf die Drohung mit der 3. Welle der Warnstreiks mit einem Erlaß zu reagieren, der auf die Schulverordnung aus 1945 nur mehr diejenigen Schüler verpflichtete, deren Eltern den zweisprachigen Unterricht in der bisherigen Form wünschten. Die Bezugnahme im Erlaß vom 22. September 1958 auf § 27 SchUO aus 1905 und den Unbegabtenerlaß des BMFU, Zl. 32.000-IV/12/1947, geht sachlich vollkommen daneben und ist eine Begründung, die keine Begründung ist.

Jedenfalls fiel mit diesem Erlaß die alle Schüler verpflichtende zweisprachige Schule. Die Abmeldungen überstiegen weit das Ausmaß, das etwa auf der Grundlage der Muttersprache hätte erwartet werden können. Sie zeigten die Minderwertigkeitskomplexe, das geringe Selbstbewußtsein, die Gleichgültigkeit, aber auch den Opportunismus der Menschen auf, die nicht in der Lage sind, über ihren eigenen Schatten zu springen, da von offizieller Seite nie nachdrücklich in diesem Schulkampf die Empfehlung und Erwartung ausgesprochen wurde, doch auch Slowenisch zu lernen, weil es ja keine Schande sein kann, wenn man in Kärnten auch das Slowenische verwendet, pflegt und beherrscht.

Auf Seite 706 schreibt VEITER, daß Dr. PFEIFER (Freiheitlicher — Anm.) ebenfalls die Verfassungsgemäßheit des Erlaßes vom 22. September 1958 bezweifelt, allerdings deshalb, weil die zuständige Behörde nicht die ganze Verordnung aufgehoben hat. In diesem Zusammenhang interessant ist die Darstellung der Antwort des Unterrichtsministers Dr. F. HURDES an die Abgeordneten des VdU auf deren parlamentarische Anfrage bezüglich der zweisprachigen Schule in Kärnten.

Die Darstellung ist im bereits genannten Memorandum (S. 8) enthalten und bringt folgende Ausführungen des Unterrichtsministers:

„Der Verfassungsgerichtshof hat mit seinem Erkenntnis vom 8. November 1948 in der Sache der zweisprachigen Schule der Verordnung Gesetzeskraft zuerkannt. Weil somit die Schulverordnung Gesetzeskraft hat, ist ihre Änderung nur mit einem österreichischen Gesetz möglich, nicht aber durch eine Verordnung.“

Weiters sagte nach dieser Darstellung Minister HURDES, daß der Verfassungsgerichtshof festgestellt habe, daß es sich im Falle der Verordnung um eine Verordnung der Besatzungsmacht handle und der Verfassungsgerichtshof nur zuständig ist, über Gesetze zu entscheiden, die von österreichischen Behörden erlassen wurden.

(Wird fortgesetzt)

Tone Svetina: UKANA — Tone Svetina: UKANA — Tone Svetina: UKANA — Tone Svetina: UKANA — Tone Svetina: UKANA — Tone Svetina: UKANA — Tone Svetina: UKANA — Tone Svetina: UKANA

vi in zbudili v Wolfu zanimivo misel: „Svet struji skozi mene kakor ta reka skozi pokrajino. Čist sem, če je čista, kalen, če je kalna in umazana. In žalostno je, da sam ne vem, kam me nosi in kje me bo odložila.“ Ta misel se mu je združila z mislijo Zarathustre: „Človek je velika, umazana reka.“ „Morda je bila še najbolj čista pri izviro, v sivih davninah časa. In vse bolj umazana je v civilizaciji strojev in vse bolj nesmiselna v svojem toku. S seboj nosi bedno armado plavajočih ljudi iz vojne v vojno. Ali se bo kdaj ta reka očistila? Res je le to, da živimo v zelo neumnem času, ki ga lahko preziramo. Od železja po svobodnem življenju pa postajam vsak dan večji suženj avtomatiziranega sveta, ki me ima za vijak, čeprav se temu vsak dan sproli upiram.“

V zadnjem času je prihajal v krizo, ko si je zastavljaj vprašanja na smisel svojega osnovnega življenjskega načela: „Sel sem prek vseh, ki so zaostajali in oklevali. Moj prehod je bil njihova propast. Brez milosti. Ali ni to sled velikega zakona v malem posamezniku. Bedna analogija umazanih zakonov. Boj za prostor na soncu. Tekma velikih umazanec, ki so napravili še iz nas idealistov navadne bedake in nas potegnili v blato, ki nas bo požrlo slej ko prej, če dobimo vojno ali če jo izgubimo. Včasih sem se preizkušal, ali bi meril svoje oči, sedaj pa izvršujem naročila generala, tega trgovca s položaji in odlikovanji, in kaj imam za to? Če postajam čaščen pri množici, ki ji je povečje zveličavni boj poleg natlaččenega trebuha, ugotovim, da sem nič, navaden izdajalec.“

Poslužil sem se strupa samo zato, da bi se obdržal v naročju tega sivooka, pobesnelega generala. V totalni vojni res ni izbire sredstev, in je vseeno, če posegamo po izkušnjah starega ali srednjega veka, ker bo vsaka prihodnja vojna prinesla še strašnejša sredstva. Saj masovni proizvodnji ne more slediti drugače kot masovna standardizirana smrt, ki je prekleto dolgočasna in nezanimiva.“

Iz premišljanja so ga zmotili koraki vojakov, ki so zavili čez leseni most. Zapustili so reko in se izgubili v gozdu.

„Moralni predsodki so smrt za vsako akcijo,“ me je večkrat učil general. In celo to je pravil, da je razmišljanje strup za ljudi, ki se hočejo povzpeli. Za uspeh sta potrebna samo fanatična vera in cilj. Četudi je bedast. Nejevoljen nad svojimi mislimi se ni čudil, da ga je general označil za nevarnega individualista. Prepričan je bil, če bi njegovi šefi imeli aparat za spoznavanje misli, bi že davno visel. Tolažil se je edino s tem, da ne bi visel sam, da je mnogo takih, ki z njim vred mislijo po svoje, pa zvesto izpolnjujejo povelja. „To se pravi,“ je razmišljal, „da je naš pogum na splošno relativna stvar, ker se bolj bojimo krogle od svojih kot od sovražnika. Zato pa je ta vojna klavma zaveda. Zadolžuje me pa z neprijetno obvezo, ki je tudi nevarna, da vojna mojih misli ne pozna uniforme,“ je zaključil Wolf.

Gozd se je redčil in mesečina je rasla. Šli so počasi in od časa do časa postali, da je predhodnica preiskala teren. Svojevrsne oblike skalovja in oblaki na nebu so zapostili majorja, da ni več razglabljal. Blizina nevarnosti ga je usmerila navzven, stran od lastnih problemov, o katerih ni nikdar premišljal na glas, kol bi se bal, da ga bodo zalotili kot otroka pri igri z nedovoljenimi stvarmi.

Iz gozda jih je kalovoz pripeljal h gorskemu potoku, ki je igrivo pljuskal prek skal in se penil. Zavili so po stezi ob potoku navzgor. Svet se je enakomerno in strmo dvigal. Na ovinku, kjer je potok zavil med razmetano skalovlje, je stolnik postal, naveličal se je samote divjega sveta in počakal majorja.

„Kako, Erich? Ali vam je morda kaj posebnega padlo v glavo?“ ga je že malo zasopel ogovoril major.

„Prav nič posebnega. Blizamo se cona resnične nevarnosti, v takih prilikah pa me duhovitost zapušča.“

„In kakšne občutke imate?“

„Takšne, kot bi šel vasovat k devici, ki jo straži tolpa ljubosumnih vaških malopridnežev, ali še bolj povedano, kot bi pomotoma stopil v homoseksualni bordel.“

„To, kar ste najprej rekli, bi lahko veljalo tudi zame, ker upam na prijetno svidenje v sedlu,“ se je nasmehnil major.

„Se sedaj vam jo zavidam. Lepše nisem videl. To je moj tip, ta vaša ženska.“

„Saj ni moja. Ona je vendar last nemške države. Tako kot jaz ali vi. Kdo pa je danes samostojen, bodite pametni, saj ste v letih. Vse, kar lahko imaš, je sposojeno in sam si sposojen.“

Stolnik se mu je zarežal: „Vse imajo v rokah predstavniki države, stranke, to je papir in geslo. Mrtva stvar. Ljudje pa so živo dejanje. Sila, ki vse vodi, giblje in odloča.“

„Mislite reči, ki se podreja papirju in geslom,“ se je nasmehnil Wolf in dodal: „Tako, dragi Erich, pa smo v začaranem krogu. Da bi proučila medsebojne odnose interakcijskih faktorjev tega začaranega kroga, nimava časa, še manj pa poguma.“

„Priznam vam, da imate prav, gospod major. Glavno je, da vas na tem svinjskem sedlu čaka deklica, ki vam jo zavidam.“

„Ne zavidajte, Erich. Zavist je početje zla. Zlo med dvema pa vedno prinaša korist tretjemu. Kdo bi bil med nama tretji, pa midva ne veva. Jasno je samo to, da prikladnikov nikoli ne zmanjka.“

Kolona je šla naprej, drevje se je redčilo in prispeli so že v bližino soteske, v kateri se je potok izgubil. Stolnik je v primerni oddaljenosti ustavil kolono in postal pred-

Škratki

Iz dežne meglice na nočne stezice so škratki stopili;

v zaspane domove čez mokre plotove so vsi se zgrnili —

luči pogasili, otročke pokrili, cvetice zalili so z drobno roko,

In brž so se tiho, oj, tiho, pretiho vrnili na nočno stezico, strmili z deževno meglico.

Gitica Jakopin

Stara gostoljubnost je pozabljena

„Ali so moji sovragi odšli?“ vpraša volk v vreči.

„So!“

„No, potem me pa le izpusti na prosto!“

Kmet razveže vrečo in izpusti volka na beli dan. Volk reče:

„Kaj boš pa zdaj, človeče, jaz te bom požrl.“

„Aj, volčič, volčič! Iz kakšne nesreče sem te rešil, a ti me hočeš zato pojediti!“

„Stara gostoljubnost je pozabljena,“ odgovori volk.

Kmet vidi, da ni drugače, in reče:

„Če je temu tako, pojdiva dalje, in ako prvi, ki ga srečava, reče po tvojem, da je stara gostoljubnost pozabljena, e, potem ni drugače, kot da me pojed.“

Gresta naprej pa srečata staro kobilico.

Kmet stopi k njej in jo vpraša:

„Stori nama dobroto, kobilica-mamica, rabsodi med nama! Jaz sem volka rešil iz velike nevarnosti in on me hoče zato pojediti.“ In ji pove vse, kako je bilo.

Kobila premišljuje, premišljuje in reče:

„Jaz sem živela pri gospodarju dvanajst let, dala sem mu dvanajst lepih zrebčkov; delala sem zanj z vsemi svojimi močmi, ko sem se pa postarala in nisem več mogla delati, me on zgrabi in vleče pod strmo obalo. Jaz sem se vzpenjala, vzpenjala, dokler se mi zares ne posreči, in zdaj blodim, kamor me oči vodijo. Da, stara gostoljubnost je pozabljena.“

„Vidiš, da imam prav,“ reče volk.

Kmet se razžalosti in začne prositi volka, naj počaka, dokler ne srečata drugega. Volk je zadovoljen. Srečata starega psa. Kmet stopi k njemu z istim vprašanjem. Pes premišljuje in reče:

„Služil sem gospodarju dvajset let, čuval sem mu hišo in živino, ko sem se pa postar-

al in nisem več mogel lajati, me je spodil od hiše, in zdaj se vlačim, kamor me oči vodijo. Da, stara gostoljubnost je pozabljena.“

„No, vidiš, da imam prav,“ reče volk.

Kmet se še bolj razžalosti in poprosi volka, naj počaka še v tretje, a potem naj stori, kakor ve in zna, ako mu ni mar gostoljubnosti.

V tretje srečata lisico. Kmet ji ponovi vprašanje. Lisica pa se začne pripraviti:

„Ali kako je mogoče, da se je volk, takšen trebuhar, mogel skriti v tako malo vrečico.“

Volk in kmet sta se zaklinjala, da je to živa resnica, ali lisica še vseeno ni hotela verjeti in reče:

„No, ti možiček, pokaži, kako si ga spravil v vrečo!“

Kmet raztvori vrečo, a volk dene v njo glavo. Lisica pa zavpije:

„I, kaj si samo glavo skrili v vrečo?“

Volk zleze popolnoma vanjo.

„Zdaj pa, možiček,“ nadaljuje lisica, „pokaži, kako si zavezal vrečo.“

Kmet jo zaveže.

„No, možiček, kako pa mlatiš žito?“

Kmet začne s cepcem mlatiti po vreči.

„No, možiček, kako pa obračaš?“

Kmet obrača in udari lisico po glavi in jo ubije do smrti, rekoč:

„Stara gostoljubnost je pozabljena.“

(Ruska pravljica)

Kdo mi posodi nož?

Če te kdo poprosi za nož, žlico ali vilice in mu jih ne znaš izročiti po pravilih lepega vedenja, potem tvoje lepo vedenje ni dosti vredno. Jaz se ne morem pohvaliti s tem, da odlično poznam pravila lepega vedenja. Vendar bi znal ponuditi nož, žlico in vilice po vseh pravilih celo kralju Matjažu, če bi se ta kdaj zbudil iz spanja. Naučil sem se izročiti jedilno orodje pri učitelju Peternelu. Kadar je ta videl, da naše vedenje šepa, nam je nehal vtepati v glavo računstvo, zemljepis in zgodovino.

„Za danes dovolj!“ nam je rekel. „Lepo vedenje človek prav tako potrebuje.“

Pri urah lepega vedenja nismo imeli časa razgrajati, metati papirčke po razredu ali se brcati pod klopni. Učitelju Peternelu smo namreč morali mi pokazati, kako se je treba lepo obnašati. Seveda, to je bilo za nas težko. Učitelj je lepo vedenje lahko dobro poznal

saj je v svojem življenju prehodil že polovico sveta.

Nekoč je spet rekel, da je dovolj računstva in da bomo začeli z lepim vedenjem. Knjige in tablice smo pospravili. Učitelj je stopil na sredo razreda. Vprašal je:

„Kdo mi posodi nož?“

Vsi, ki smo imeli nože, smo planili pokonci. Iskali smo jih po žepih. Nismo pa slutili, da nam je učitelj s tem vprašanjem postavil past, v katero smo se vsi do zadnjega ujeli. Vsak je hotel prvi napraviti učitelju Peternelu uslugo, zato je z nožem pohitel.

Kozlarjev Izidor je bil učitelju najbliže. Zato nas je tudi prehitel. Nož je odprl, ga prijel za rezilo in ga ponudil učitelju.

Učitelj Peternel ni segel za nožem. Čakal je nekaj časa, da je ves razred videl, kako mu je Izidor ponudil nož. Potem je rekel:

„Glej, Izidor! Nož si prijel za rezilo. Malo prej pa si s prstom v nosu vrtal.“

Razred je osupnil. Takoj smo pomislili na to, če smo tudi mi malo prej vrtali s prstom v nosu. Nože smo kar hitro začeli spravljati nazaj v žep. Kdo bi naj vedel, kako je treba po pravilih lepega vedenja ponuditi nož, če te zanj kdo prosil?

Od Izidorja je učitelj ponudeni nož le vzel. Prijel ga je potem tam, kjer se neha držaj in kjer se začne rezilo. Pred celim razredom ga je po pravilih lepega vedenja vrnil Izidorju.

„Vidiš, tako se ponudijo nož, žlica ali vilice!“

To pravilo lepega vedenja smo si seveda za zmeraj zapomnili. Jaz se po njem vedno ravnam.

Ferdo Godina

Tone Svetina: UKANA — Tone Svetina: UKANA — Tone Svetina: UKANA — Tone Svetina: UKANA — Tone Svetina: UKANA — Tone Svetina: UKANA — Tone Svetina: UKANA — Tone Svetina: UKANA

hodnico, da preišče sotesko in gre še dalje do podnožja praga, ki je vodil na sedlo. Skalnat prag v ozadju ostenja soteske je že kazal sedlo, ki se jim je zdelo v mesečini neprehodna brana. Ker je stotnik naznanil, da bodo zaradi varnosti precej časa čakali, se je kolona porazgubila med drevjem in vojaki so posedli in se spojili z ozadjem.

Tudi Wolf in Kniecke sta zavila daleč stran od steze in sedla pod drevo, kjer bi se lahko nemoteno pogovarjala.

„Svet, po katerem smo hodili sedaj, je bilo ozemlje nikogar. Od soteske naprej pa smo na ozemlju banditskega korpusa. Zato moramo spoštljivo vstopiti in čakati kot zvodnik, ki pride k poročeni ženi, pozvoni in čaka na znak, da ugotovi, če leva ni v blogu,“ je dejal stotnik.

„Vidim, da ste se naučili mnogih dostojnosti. To človeku nikdar ne škoduje, le koristi mu lahko.“

Stotnik se je zastrel med drevje in zaskrbljeno vprašal: „Zanima me, kako je vaša agentka opravila nalogo. Kaj bo, če je prišlo kaj vmes?“

„Skoraj prepričan sem, da je igraje opravila.“

„Če je tako in če so kaj prida zavijali, ko so se jim medla čreva, vam zna priti nasproti. Nekoč sem s strihinom zastrel mačka, ki je hodil k nam v klet po meso. Sredi noči je imel strahoten koncert. Vsa hiša je bila pokonci, preden je stegnil tace in potegnil rep med noge. Radoveden sem, kako je tem zgoraj potegnili repe med noge.“

„Ne bojte se, stotnik! Nemčija nosi zastavo v izdelavi trupov vseh vrst. Nimam skrbi. Učinek bo človekoljuben. Dal sem ji dozo za brigado.“

„Če je tako, potem ne bo vzdržala. Ko smo se vozili v Idrijo, vas je požirala z očmi od občudovanja. Slišal sem, gospod major, da imate magični vpliv na ženske.“

Wolf se je nasmehnil in zleknil k drevesu.

„Tega ravno ne, Erich. Bojijo pa se me vse po vrsti, ki sem jim že položil tace na trebuh in tudi tiste, ki sem jih stlačil z očmi. Strah in respekt obvladujeta ženske.“

„To mi je znano. Lavra je dejala, da ste jo stlačili z očmi.“

„Nič hudega, Erich. Z očmi je mnogim precej dovoljeno. Verjetno ji je bilo všeč, ni pa povedala, če je obžalovala, da je nisem v resnici. Vredna je greha, pa vam ne maram delati konkurence.“

„Zelo sem vam hvaležen.“

Nekoliko više nad njimi se je strkljalo kamenje in med drevjem sta opazila senco. Stotniku je prišel poročat vodja izvidnice, da so prodrli do podsedla in da jih nihče ni zmotil.

Vstala sta, stotnik pa je dal povelje za pohod. Bila sta dobre volje, prepričana, da bo na sedlu vse v redu, ker bi patrolja morala zadeti na predstražo. Kolona je lezla v sotesko kot lena in sita kača v svoje zavetje.

Ko so bili v bližini vhoda v sotesko in so spet nekoliko postali, je dejal major:

„Ta divji svet mi je všeč. Luknja, kjer izgineva potok med skalovje, mi vzbuja vizijo vstopa v Dantejev pekel,“ je dejal in se brezskrbno razgledoval po molčečih skalah.

„Fantazija vam imenitno deluje,“ je pripomnil stotnik in nekam cinično nadaljeval:

„Zame pa je to vizija kosmate zadnjice. Nimam rad takšnih lukenj, čeprav sem bil vedno navdušen za luknje vseh vrst. Končno je to za mojo stroko razumljivo. Saj je luknja prva črka v abecedi armade. V tem kotlu sem si v nekaj mesecih zgradil filozofijo luknje in postala mi je

simbol eksistence. Kar pogledjte major: luknja ti da življenje in te spet vzame. Vse življenje se trudimo za luknjami in se potikamo po luknjah. Pojem fronte je ničev brez luknje. Zdaj ko so bogovi padli in so za vojake ideje prezamotane, bi jaz ustvaril kult luknje ali še bolje, spremenili bi ga v mit in o tem bi redno poučevali naše vojake.“

„Erich, ta primerjava se vam je posrečila. Zapomnil si jo bom in jo nekoliko izpopolnil.“

„Pa ne da bi zaslužil cigaro za tako imenitno misel?“

„O, seveda! Tu v žepu imam dišečo, prav za vas. Prižgati pa jo smete šele na sedlu.“

Kniecke je vzel cigaro in jo vtaknil kot dragoceno trofej v žep na bluzi.

Dobre volje sta stopila v kolono in šla naprej. Prvi so že zavili v sotesko. Vrh skal, le streljaj daleč od njih, je oložno krknila ptica. Više v gozdu pa se ji je oglašila druga. Zategli klici tožeče pesmi so napolnili gozd in se zliili s šumenjem potoka, ki je peneč se preskakoval skalnate pragove. Wolf je prisluhnil pticam. Všeč so mu bili kriki, ker so mu zbujali upanje, da ni ljudi in nevarnosti okoli njih.

Zavili so v sotesko. Zdele se je dolga, temačna in tiha. Na levi strani se je strmo skalovje vzpenjalo v nebo, na drugi strani pa se je svet dvigal v mizastih kradah, poraščeni z drevjem. Ob potoku se je vila slabo shojena steza počasi navzgor. Mesečina je osvetlila sotesko z ene strani, z druge strani pa je bila vklenjena v težke sence. Svetloba je bila razkosana med skalovjem in je zbudila grozljivost. Na nekaterih mestih so skale visle nad glavami. Svet sam pa je ustvarjal tesnobo in spoštovanje, zato so skozi sotesko šli hitreje in molče.

(Nadaljevanje sledi)

Bivši borci proti nacističnemu nasilju

opozarjajo na nevarnosti neonacizma in nacionalizma

Spoštovani gospod predsednik!

Mimilo je že več kot četrt stoletja, odkar so tudi na ozemlju republike Avstrije uničili nacistično strahovlado, in šestnajst let, odkar je bila upostavljena avstrijska republika kot samostojna demokratična država. In ker Zveza koroških partizanov združuje ljudi, ki so si dejavno prizadevali za osvoboditev človeka izpod nacistične strahovlade in hkrati tudi za upostavitve nove demokratične avstrijske republike — se zbrani na današnjem jubilejnem občnem zboru obračamo na Vas kot izvoljenega najvišjega predstavnika republike.

Izbijamo iz omenjenih dveh časovnih razdalj, pa tudi z upoštevanjem usodnega leta 1938, ki mu je sledilo obdobje genocidnega ravnanja s koroškimi Slovenci — ko presojamo doseženo stopnjo našega demokratičnega razvoja. Prepričani smo, da je ta stopnja odvisna tako od spoštovanja demokratičnih pridobitev v preteklosti in tudi od novejših sodnih izpolnitvev. Prav zato naj tudi črpa svoje moči iz nekdanjega protinacističnega odporništvaja in njegovega duha. Predvsem pa naj temelji na splošnem in posebnem spoštovanju človekovih pravic.

Kot nekdanji branilci omenjenih pravic smo prav zaradi tega kot legitimni posredovalci protinacističnega duha dolžni in upravičeni zavzemati se zanje še današnje dni.

V svojem opozorilu seveda ne moremo obsejati v zadovoljivi meri celote, le-to bi lahko temeljiteje opravile ustrezne vede, posebej tudi temu bistvenemu vprašanju posvečene družbene ustanove, medtem ko lahko zagotovi zadovoljivo razvoj medčloveških odnosov le usmerjenost celotne družbene politike.

Zato naj na prvem mestu opozorimo, da je opaziti še v največjem času v naši družbi, kako se uveljavljajo posebni tokovi, tudi določena načelna navzkrižja, ki so hudo v nasprotju s prej označenimi stebri demokratičnega razvoja. In to v nasprotju v toliki meri, da zbuja našo zaskrbljenost, obenem pa terjajo tudi skupno večjo zavzetost celote ter posameznika, posebej še pozornost in odgovornost tistih naših državljanov, ki jim je usoda naložila splošno javno družbeno odgovornost.

Tokovi, ki smo jih označili kot posebne, so po našem mnenju vsa tista mišljenja in ravnanja ljudi, ki so v preteklem zgodovinskem razvoju ogrozila človekovo svobodnost, medsebojne odnose in budila nestrpnost ter ga ločevala od temeljnih pravic posameznika in skupine.

Med navzkrižji, ki jih izpričuje še sedanj položaj v deželi in državi, je najbolj očitno zaostajanje družbene zavesti, predvsem zato, ker določeni družbeni dejavniki v načelu težijo za tem, da bi v nekem pomenu izenačili v preteklosti zakriviljena dejanja nasilja nad človekovimi pravicami z dejanji odpora zoper to nasilje. Se več, v posameznih primerih se izpričujejo ekscesi, ki ne budijo samo skrbi pri bivših odporniških borbah-partizanih ter drugih žrtvah nacističnega nasilja, temveč hudo prizadevajo celotno demokratično občestvo.

To našo trditev izrazito pojasnjuje naslednji primer. Leto po osvoboditvi avstrijske republike je izšla na Dunaju tako imenovana Rdeče-belo-rdeča (Rot-Weiss-Rot-Buch). V njej avtorji posebej poudarjajo po opisu okupacije države še odporništvu. Med pomembnimi dokazi omenjajo tudi žrtve in dejanja koroškega osvobodilnega boja, tudi boj avstrijskih bataljonov in ustvarjanje bratstva ter sodelovanja s slovenskimi borci in to ne glede na današnjo državno razporeditev.

Mnogo let kasneje je dunajski župan Bruno Marek ob priložnosti državnega obiska predsednika SFR Jugoslavije Josipa Broza Tita izjavil, da je maršal Tito z narodno-osvobodilnim gibanjem pomenil "prvo veliko moralno moč proti fašizmu" in "da nikakor ne bo pozabil tistega trenutka, ko je nekega dne izvedel, da so jugoslovanske čete na svojem pohodu dosegle avstrijsko mejo." To je tiskar pomenilo, "da se je začela osvoboditev naše (avstrijske), tako dolgo trpeče domovine".

Omenjenim simbolnim označitvam so sledila v preteklih letih tudi dejanja, s katerimi druga republika izpričuje svoj pozitiven odnos do tistih svojih državljanov, ki se ji niso odtujili v času njene popolne negacije.

Res je, da je avstrijska državna skupnost namenila posebno skrb protinacističnim borbam s priznanjem in posebnim določilom, imenovanim "Bescheinigung nach § OFG"; res je, da je uredila povrnitev škode žrtvam nacističnega izseljevanja in da tudi pri vzgojnem procesu, namenjenemu najmlajšemu rodu, predvideva vzgojo v duhu spoštovanja temeljnih človekovih pravic.

Končno se je naša nova republika obvezala spoštovati tudi notranje in zunanje s posebno zakonodajo človekove pravice drugih narodnosti, živčih v naši državni skupnosti — slo-

venske in hrvatske narodnostne manjšine na Koroškem in Gradiščkem.

Vendar prav ob gornjih, za našo družbo in državo ugodnih ugotovitvah, moramo dodati druga, mnogo manj spodbudna dejstva in pričevanja, ki še dandanes, po tolikih letih grozijo preobtežiti tehtnico našega državljanskega sožitja v toliki meri, da dostikrat ne bremenijo samo duha, temveč pritiskajo na posameznika, na vso skupnost in posebej še na drugi narodni skupnosti, ter tako resno ogrožajo sožitje znotraj in zunaj države, posebej še v državni sosesčini.

Pravo nasprotje trditvam, dejstvom in utemeljitvam v že omenjeni Rdeče-belo-rdeči knjigi, pa tudi v citirani izjavi so razne zgodovinske ponaredbe, kakor jih preberemo v nedavno izišlem, celo uradnem delu. Naj navedemo za primer razlago, kako "je naposled koroški nacistični gauleiter pravočasno abdiciral" in kako so zatem 8. 5. 1945 zasedle Koroško britanske čete brez boja: "Nekaj ur kasneje so pridrlji semkaj (na Koroško) Titovi partizani. Partizani so morali sicer deželo po dvanajstih dneh zapustiti, vendar so zapustili Koroški hud povojni problem. Jugoslavija je ponovno terjala koroško ozemlje. Psihološka situacija v obmejni deželi, ki je leta bila razpeta med partizani in SS, se je kazala bolj huda kakor kdaj prej." In tako dalje v istem duhu in sicer v publikaciji: Das ist Kärnten.

Vzmemirjanja vrednih indikatorjev podobnega duha, kakor ga izpričuje omenjeni primer, pa je mnogo več in se zato pridružujemo opozorilo, ki so jih poslali zveznemu kanclerju Kreiskemu člani socialistične stranke, bivši borci in politični preganjanci.

Pri tem je bila omenjena publikacija financirana iz javnih sredstev in naj bi posredovala celo zunanemu svetu podobo in duha dežele.

V nekaj razsežnostih je vsekakor še hušji primer s "Knjigo mrtvih", ki so jo izdali v preteklem letu v Gradcu. Ne le da gre za popačenje zgodovinske resnice, temveč tudi za očitni primer, s katerim žele avtorji rehabilitirati nacistično ravnanje v sosedni deželi, ki ni samo pretrpela genocidno ravnanje, temveč je v odporu dala pomoč in pobude avstrijskim

protifašističnim borcem, saj so se osnovali v njenem okrilju vsi trije avstrijski odporniški bataljoni.

Končno moramo opozoriti na nezadostno pripravljenost uradnih krogov, da bi se zadovoljivo razločili od tovrstne publicitete, jo zavrnili, če je že niso preprečili in odločno obsodili.

Ko opozarjamo na primere oživiljanja sami človekovi biti, sožitju med ljudmi, človekovim pravicam nasprotnega duha, kakor ga je najbolj brezobzirno uveljavljala nacistična strahovlada, moramo omeniti, da je še pred nepolnimi petimi leti koroški publicist v svojem delu o novejši zgodovini Koroške zapisal, kako "še dolgo po letu 1945 sodi k osebnemu pogumu na Koroškem, če se človek izjavlja za Hitlerjevega nasprotnika".

Med drugimi incidenti naj naštejemo: = da so na graškem pokopališču julija 1969 dva spomenika žrtev druge svetovne vojne neznanca premazali s črno barvo in kljukastimi križi ter znamenjem SS;

= da so v silvestrski noči neznanca narisali z rdečo barvo na Schubertov spomenik ob celovškem gledališču kljukasta križa, prav tako na steklena vhodna vrata tamkajšnje deželne galerije;

= da je ob polaganju vencev na Ulrichsbergu na vsakoletni proslavi položila venec tudi zveza vojaške (Waffen) SS iz nemške zvezne dežele Nordrhein-Westfalen.

Medtem so na seji velikoveškega občinskega sveta decembra 1970 predlagali, da bi postavili v mestu spominsko obeležje vojnemu zločincu Aloisu Maier-Kaibitschu — za njegove zasluge v plebiscitnem času.

Med v nebo vpijoče primere sodi klic v organizacijskem glasilu koroškega Heimatdienst, Ruf der Heimat, ki je v preteklem letu spet pozval k boju — ta čas duhovnemu — vse do iztrebljenja enega izmed obeh narodov, nemškega ali slovenskega avstrijskega državljanstva.

Podobna je letošnja agitacija v koroškem glasilu FPÖ, ki pred splošnim popisom prebivalstva takole nagovarja in s tem izvaja pritisk na slovensko prebivalstvo na Koroškem,

Pismo koroške slovenske mladine

podpisnicam avstrijske državne pogodbe

Predstavniki Slovenske mladine in Kladiva so ob priložnosti obiska ameriške in sovjetske delegacije pri konferenci SALT na Koroškem naslovili na vodji obeh delegacij in preko njih na ameriško in sovjetsko vlado pismo, v katerem je rečeno:

Da Sie sich gerade in Kärnten aufhalten und unter anderem auch durch slowenisch-deutschsprachiges Gebiet fahren bzw. fahren werden, möchten wir Sie auf folgendes aufmerksam machen:

Am 8. Mai 1945 ist Kärnten unter entschiedener Mithilfe slowenischer Partisanen von der verhassten faschistischen Herrschaft befreit worden. Die großen Verdienste der slowenischen Widerstandskämpfer am Zustandekommen der 2. Republik sind in Österreich nie gewürdigt worden, im Gegenteil, die unter der Hitlerherrschaft in Österreich die meisten Opfer gebracht hat), genießt heute, 26 Jahre nach dem Ende des II. Weltkrieges, reichischen Staatsvertrag — der am 15. Mai 1955 auch von ihrer Regierung unterzeichnet wurde — zugesichert sind.

Die Politik der Kärntner Landesregierung und der österreichischen Bundesregierung der slowenischen Volksgruppe gegenüber spricht den im Staatsvertrag eingegangenen Verpflichtungen hohn. Das Nichteingehen gegen so den Kärntner Heimatdienst, der in Kärnten Achtung und Beachtung genießt, stellt dar, die nun schon 15 Jahre andauert. Der offene nazistische Politik und Ideologie, die Liquidierung der slowenischen Volksgruppe in Kärnten reicht.

Daß die Liquidierung auch ohne die Aufforderung des Heimatdienstes sicher vonstatten geht, dafür sorgt die wirtschaftliche Struktur jenes Landesteiles, in dem die Slowenen leben.

Dieses Gebiet wird schon seit Jahrzehnten systematisch unterentwickelt gehalten, sodaß eine große versteckte Arbeitslosigkeit besteht und andererseits die Menschen in wirtschaftlich höher entwickelte Gebiete auswandern müssen. Dies aber bedeutet den Verlust der nationalen Identität.

Man kann diese wirtschaftliche Emigration von 1971 gleichsetzen mit der politischen und national motivierten Verschleppung von hunderten slowenischer Familien in den Jahren 1941 bis 1945. Sie hat das selbe Resultat, nämlich die Germanisierung und Assimilierung der slowenischen Volksgruppe in Kärnten.

Wenn nun die Kärntner Landesregierung diesen Besuch für die SALT-Delegation in Kärnten veranstaltet, um ihre "Weltoffenheit" (LH Sima TV. 8. 5. 1971) zu beweisen, dann dient dieses Zurschauftragen einer angeblichen Lösung von ungelösten Problemen im Lande. Denn wenn die Frage der slowenischen Volksgruppe wirklich so vorbildlich gelöst wäre, wie man vorgibt, würde man nicht zur selben Zeit, da man von Weltoffenheit spricht, deren elementare Forderungen nach Erfüllung, des Art. 7 des Staatsvertrages in den Massenmedien als Extremismus diffamieren müssen.

Eine vom österreichischen Staat erklärte Neutralität kann sich doch nur dann als glaubwürdig beweisen, wenn derselbe Staat auch jene Verpflichtungen, die er im Staatsvertrag auf sich genommen hat, ohne Einschränkungen erfüllt.

Die UdSSR und die USA sind Mitunterzeichner des österreichischen Staatsvertrages und Garanten der österreichischen Neutralität. Wir glauben, daß es auch in Ihrem Interesse liegt, vom österreichischen Staat Korrektheit in der Durchführung internationaler Verpflichtungen zu fordern.

Der slowenischen Minderheit in Österreich wären dadurch die elementarsten Menschenrechte gesichert.

Klagenfurt/Celovec, am 26. Jahrestag des Sieges über den Faschismus.

Slovenska mladina

Kladivo

**Resolucija
Zveze koroških
partizanov
zveznemu
predsedniku
Jonasu**

da bi se le-to ne izjavljalo niti glede znanja svoje materinščine: "Ce se vpišem za Slovenca — bom v nevarnosti, da me bodo šteli za Jugoslovana", in to komunističnega.

V letu, ki so ga namenili Združeni narodi — in naša država si šteje v čast, da je članica te mednarodne skupnosti — boju zoper nacizem in rasizem, ugotavljamo tukaj samo z nekaj najizrazitejšimi primeri za našo skupnost neugledne in škodljive pojave.

Razpon oživiljene dejavnosti je nad vse širok, obsega uradne tiske, uradno toleriranje opisane dejavnosti — celo visoke uradnike, ministre v vladi s kompromitirano preteklostjo, mimo dejavnosti bodisi raznih organizacij za rodove bivše nacistične soldateske, raznih tako imenovanih "nacionalnih" organizacij, neposredne agitacije k narodnostni nestrpnosti — vse do skrunilnih dejanj neznancev.

Našo javnost še danes prizadeva dejstvo, da sodne oblasti v vseh povojnih letih izpričujejo presenetljivo popustljivost do oseb, ki so se v minuli vojni hudo pregrešile zoper človekove pravice. Predvsem pa ne deluje zanesljivo ves varnostni mehanizem za obvarovanje demokracije, saj ni bilo primerov, ko bi razkrili tudi anonimne krivce zločinskih dejanj, prav tako pa ni bilo postopkov proti tako imenovanim "nacionalnim" organizacijam — celo ob primerih očitnega oživiljanja narodne nestrpnosti.

V imenu demokracije je tako diskriminirana demokratična večina prebivalstva in to v toliki meri, da je s tem prizadeta rast demokratične zavesti, mednarodno pa trpi tudi ugled celotne skupnosti; posredno je tako eno kot drugo v škodo veliki večini naših ljudi.

Ne more nas torej zadovoljiti, če kot država samo obveščamo generalnega sekretarja ZN, da imamo v naši republiki kopico zakonov, namenjenih zatiranju nacizma ali pa celo poseben varstveni člen, kakor to lahko preberemo v njegovem poročilu — varstveni člen 7, odstavek 5, s katerim je posebej prepovedana "dejavnost organizacij, ki merijo na to, da odvzamejo hrvaškemu ali slovenskemu prebivalstvu njun značaj in pravice kot manjšinam". Ze najmanjša primerjava med omenjenimi ustavnimi in zakonskimi določili ter njihovim neuresničevanjem razkriva nezadostnosti na tej točki uravnavanja našega družbenega življenja. Ne bo naključno, da doživljamo tudi očitne škode, kakor se je to zgodilo ob priložnosti obiska naše parlamentarne delegacije na Holandskem.

Skratka — vsi ti primeri opozarjajo na večstransko obnovljeno pojavnost, dejavnost tistih sil, ki so v preteklosti pripeljale h koncu prve avstrijske republike in docela ogrozile človekove pravice tako posameznika, nacionalne celote in posebej še drugonarodnih narodnostnih skupin.

Kar zadeva zapleteno množico pojavov, izhajajočih iz krogov tistih sil, ki nasprotujejo demokratičnemu razvoju, najbolj svetlim tradicijam avstrijske družbe, bivši partizani ne opozarjamo le nanje, na dejstva, ki diskvalificirajo vso našo družbo, temveč terjamo, da se pojavom naša družba sproti dejavno upira.

V tem duhu pozdravljamo tudi pomen Vaših zagotovil, gospod zvezni predsednik, ki ste jih izrekli še nedavno ob obisku obmejnega ozemlja, in sicer, da boste pospeševali koristno in dobro sodelovanje v sosesčini, predvsem, da ne bo prišlo tudi do povezav političnih struktur, ki bi bile nasprotne duhu demokracizma.

Prav tako pa se bivši partizanski borci še posebej zavzemamo tudi za dosledno uresničevanje pravic drugonarodnih skupnosti — tako tudi kot članska organizacija ene izmed zvez slovenske narodnosti, kakor tudi kot slovenski ljudje, ki podpiramo skupne zahteve obeh predstavniških organizacij koroških Slovencev — zahteve NskS in ZSO, ki sta jih izrazili v svoji nedavni spomenici.

Uresničevanje pravic drugonarodnih skupnosti nam pomeni v načelnem pomenu mnogo — predvsem pa je kazalec, preskusni kamen dosežene razvojne stopnje naše demokracije.

Prepričani smo, da boste kot vrhovni predstavnik naše države poskrbeli, da vse odgovorne institucionalne strukture zavarujejo v večji meri našo skupnost pred tistimi težnjami, ki bi hotele oškodovati njen demokratični razvoj in s tem temeljno gonilno silo naše domovine.

